

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204978

UNIVERSAL
LIBRARY

Osmania University Library

Call No. T81 6

Accession No. 71365

Author 894 J

సూర్యరాశి, రాంకరెడ్డి.

Title బడి కుప్పలు . 1925 .

This book should be returned on or before the date last marked below.

జ. స. మ. లు

క ర:

రాయప్రోలు సుబ్బారావు

మే ౧-౦-౦

బెజవాడ, ఆంధ్రగ్రామీణలయ మద్రాక్షరశాల (లిమిటెడ్) యందు
క. కోదండరామయ్యగారిచే ముద్రింపబడియె.

౧౯౨౫.

విజ్ఞప్తి

ఇందలి పద్యములు హుషస్పరికలానుండి యేరికొంటిని. ఆంధ్రభారతి, గ్రంథాలయసర్వస్వములు అందు ముఖ్యములు. ఏతత్పత్రికాధిపతుల ఇయ్యకోలున కెంతయుఁ గృతజ్ఞుడను. చేర్పఁదలచిన మఱికొన్నిపద్యములు నిస్మృతి గహనముపాలై దొరికినవికావు. రసికులకిం దేవియేని గుచించినఁ గృతకృత్యుడను.

—గ్రంథకర్త.

కం. పాయలు పాయలుగా విడి

పోయిన నా జెనుగుకన్నె ముంగురులకు వే

ణి యోగ్యాభరణముగా

నీయెడ జడకుచ్చు లల్లి యిచ్చితి బీతి.

జన్మభూమి

చేక మేగినా ♦ ఎరిగినా లిడిన
 పీక మెక్కినా ♦ యెవ పెదురయిన
 పొగడగా సీతల్లి ♦ భూమి భారతిని
 నిలువగా నీడతి ♦ నిండుగర్వమ్ము
 లేకుగా యిటువంటి ♦ భూచేవి యెందు
 చేరుగా మననంటి ♦ నీకు లొకెందు.

విప్రార్థప్రశ్నమో ♦ ఏయొగబా మొ!
 జరిగించినాడె వి ♦ స్వర్గలోకమున
 ఏమందిప్రాప్తులకా ♦ ప్రేమించినామా!
 నినుమోచె సీతల్లి ♦ కిసకగర్వమున.

సూర్యుని నెరుతురు ♦ నికనందాక
 ఓడల పెడలు ♦ అడునందాక
 నరుడు ప్రాణాలతో ♦ నడుచునందాక
 అందాకగల యీయ ♦ నంత భూతలిని
 మాభూమివంటి క ♦ మృతి భూమిలేదు.

తమతెవస్సులు ఋషుల్ ♦ భారబోయంగ
 చండవీర్యము శూర ♦ చంద్రు లర్పింప

రాగదుగ్ధము భక్త ♦ రాజు వీయంగ
 భావసూత్రము కవి ♦ బాంధవు లల్ల
 దిక్కుల కెగడన్న ♦ తేజంబు వెలుగ
 జగముల నూగించు ♦ మగతనం బెగయ
 రాలు పూవులునేయు ♦ రాగాలు సాగ
 నాడర్చి మెగబోయు ♦ సాహిత్యమొప్ప
 వెలిగిన దీదిన్య ♦ విశ్వంబు పుల్కి!
 దీపించె నీపుణ్య ♦ దేశంబు పుల్కి!

అపమానమేలరా! ♦ అనుమాన మేల!
 భరతపుత్రుడనంచు ♦ భక్తికోబలుక!

త మ్మ డా !

లుపొంగిన ♦ బీవగడ్డయి
సాలు బాటిన ♦ భాగ్యసీమయి
వాల్చినది యీ ♦ భరతనాటకము
భక్తి.పాడర తమ్ముడా !

౧ వేదశాఖలు ♦ వెలసె నిచ్చట
ఆదికావ్యము ♦ బలరె నిచ్చట
బాదరాయణ ♦ పరిమముఖులకు
పాదు సు మ్మిది తమ్ముడా !

౨ నివసె బంధుర ♦ వృక్ష వాటికి
ఉపనిషత్తులు ♦ వొలికె నిచ్చట
నిష్ఠః తత్త్వము ♦ విస్తరించిన
విశ్వవిజ్ఞ యిచె తమ్ముడా !

౩ సూత్రయ్యగమల ♦ శుద్ధవాసన
తూత్రయ్యగమల ♦ చండ శౌర్యము
చిత్రవాస్యము ♦ చే చర్మతల
చెటిగిపోయెర తమ్ముడా !

౪ మేలికిన్నెర ♦ మేళవించి
రాలు గరుగగ ♦ రాగమెత్తి
పాల తీయని ♦ బాల భారత
పదము పాడర తమ్ముడా !

- ౬ నవరసమ్మలు ♦ నాట్యసూడగ
చివురుపలుకులు ♦ జెవుల విందుగ
కవితలల్లిన ♦ కాంత హృదయుల
గారవింపర తమ్ముడా!
- ౭ దేశగర్వము ♦ దీప్తి జెడగ
దేశచరితము ♦ తేజరిల్లగ
దేశ మరసిన ♦ ధీరపురుషుల
తెలిసి పాడర తమ్ముడా!
- ౮ పాండవేయుల ♦ పదునుకత్తులు
నుండి మెరిసిన ♦ మహిత రణాశ్ర
కండగల చి ♦ క్కని తెనుంగుల.
కలిపి పాడర తమ్ముడా!
- ౯ లోక మంతకు ♦ కాక జెట్టిన
కాకతీయుల ♦ కడస పాండితి
చీకిపోవని ♦ చేవమాటల
చేర్చి పాడర తమ్ముడా!
- ౧౦ తుంగభద్రా ♦ భంగములతో
పొంగి నింగిని ♦ పొడచి తుగ్గి
భంగపడని తె ♦ నుంగు నాథుల
పాటబాడర తమ్ముడా!

తమ్మడా!

౧౧   పసుపుకొంగుల   *   ముసుగు   లెడలగ
      కొనలు   తీర్చిన   *   శోరకత్తుల
      కసరిపోరిన   *   గండు   యోధుల
              పదము బాడగ   తమ్మడా!

ఆంధ్ర మాత

శా. శ్రీ లింపొందగ యావదాంధ్ర జనమాత్మక్షాంతిలీనూత్న తే
జోలీలామృతమాని, దద్వలవణా ♦ త్సుక్ష్మంబునకా తావళో
దేవలప్రాకృత కీర్తిగీతముల న ♦ స్థిరబాడు నీపుత్రు పు
త్రీలోకమున కేమిచెల్పెదవు సం ♦ దేశంబు నాంధ్రావని !

శా. ఆశల్కొతుక పూర్ణచ త్రికలపూర్ణామర్తనాచ్ఛాదనూ
కాశమ్ముక విడిపోవ, నూతనకళోత్కర్షావృత్తి మాత్మ పూ
జాశోభల్ దయివారు నీపథాదినో ♦ త్సాహంబునీక్షించి, నీ
యాశీర్వాదములిమ్ముత్రులకు సం ♦ బా! యాంధ్ర దేవీమణి!

శా. తేటల్ దేరెడు కాంతిపూరముల నుద్దీపించు ముత్యాల ము
ప్పేటల్ వోలె ద్వదీయకంఠమున శోభింపుల్ నిగాదించు, చే
నాటక జీవనశోషణల్ గనని కృ ♦ స్థాగతమీ భద్రుల
గాటంపుందమి ద్రావువారమిచె కాంక్షాక్షీరమాంధ్రావని!

శా. ఆ చాళుక్యనృపాలరత్నముల వి ♦ య్యమ్మంది, శ్రీ కాకతి
క్షూచక్రేశుల లాలనల్ వడసి, శృష్టప్రాజ్యసామ్రాజ్య పీ
ఠీచంచజ్జయకన్యతో సరిసగోష్ఠిక ప్రాద్దువోంబుచ్చు, నీ
ప్రాచీనాభ్యుదయమ్మునెన్నెదరు గర్వస్ఫూర్తి తల్లి! సుతుల్

శా. ఉద్యమోహసమై, కుమారజన గర్వోద్రేకమై, యీత్రలిం
గోద్యానా ప్రమథూదయమ్ముగునవీ ♦ వోత్సాహపుణ్ణవేళ, నా

విద్యారణ్యయుగంధరాదుల యశోవీర్యమ్ము లగ్గిండు, చీ
విద్యాన్నాతకు లానఁజేసెదరు, జే ♦ వీ! సంప్రసాదింపవే.

ఉ. జారిన దేశగౌరవము ♦ జక్కనచ్చి, మహాంధ్ర మండలీ
భారము న్నాఘనీయముగఁ ♦ బాలనఁజేసినమానరాష్ట్రముల్
కూరిమినానఁజేతు, తెలు ♦ గుంబుడమిగఁగయి సేయరియ్యదీ
క్షారతి నాంధ్రపుత్రులు! జ ♦ జ్జనధర్మమె దృష్టించిల్పుచుకా.

శా. ఉల్లాసమ్మున మాతృసేవ పయిపై ♦ నుజ్జితాతనూగంగ నా
పల్లీ పక్కణ దిగ్విగతర తలీ ♦ పర్యంతవేగీభునికా
జల్లుండాంధ్ర సుహృద్భవప్రభమపూ ♦ జాపుష్పముల్ ప్రేమపుం
ద్రాశ్శంగట్టుడు యావదాంధ్ర జనసం ♦ తానమ్మునా పైహితుల్.

సీ. రణరక్తబంధురా ♦ రుణమైన ఖిన్దతి
క్కన కత్తికడిగిన ♦ కవనభూమి
అమృతాక్షరవికాస ♦ మయిన యా సుకవి పో
తనలేఖని ప్రశాంతి ♦ గనినచోటు
భాషాకుమారి క ♦ బ్రవుఁబెండ్లియిల్లెన
కృష్ణరాజ్యము వెలిం ♦ గినతలమ్ము 3
నానావిదేశనా ♦ కానీక విపులాశ్ర
యంబైనగోపురూ ♦ పఠినతాపుర

౧. పాలేటియొడ్డు, ౨ బంటిమిట్ట, ౩. విద్యానగరము, ౪. బాపట్లసమీపపు మోటుపల్లి.

౧. పాడయి శిలావశిష్టమై ♦ ప్రాప్తకాల
 మసుధవించుచు, నుడిము ♦ స్కటకట !
 బ్రతికెడదయాంధ్రుల పూర్వ ♦ వైభవంబు
 చాటెడిని నాలకెపుడు ♦ శాంతమతులు !

మ. కలదాంధ్రోద్వమవల్లికాకుసుమ రేఖామాలికాకాంతితుం
 దిలశోభాంకురపుంజముల్ భరితనూత్నస్థితిచూడమణి!
 కలితచ్ఛాయల నందగింపగల భాగ్యంబింక, నీసాంగమం
 గళక శ్యామముఁ బాడఁబుత్తిఁ లెవేడ్క నేవత్తురానాటికిఁ.

శా. సంతోషింపగదమ్మ! యాంధ్రజననీ! ♦ సారస్వతీన్నానవి
 శ్రాంతిప్రీతుల, నీదుపుత్రకుల, దీక్షాబద్ధులఁజూచిని
 శ్చింతె నోదరులార! భూదననిఁ బూజింపుండు బ్రహ్మర్పణో
 దంతిన్యక్తినునోబలమ్మన దధాన్తంచుకొంఁముల పల్కఁగన్

ప్రబోధము

మరావతీపట్ట ధమున బౌద్ధులు విశ్వ
విద్యాలయములు స్థా ధ పించునాడు
టరుగల్లున రాజ ధ వీరలాంఛనముగా
బలుశస్త్రశాలలు ధ నిలుపునాడు
విద్యానగరరాజ ధ వీధులఁ గనితడు
పెండ్లిపందిళ్ళు క ధ ప్పించునాడు
పొట్టుపికి సహింస ధ చున నాంధ్రసామ్రాజ్య
దిగ్విజయస్తంభ మె ధ త్తించునాడు

గీ. ఆంధ్రసంతతికే నహి ధ తాభిమాన
దివ్యదీక్షాసుఖస్ఫూర్తి ధ తీవరించె
నామహావేశ మర్థించి ధ యూర్ధ్వలార!
చల్లుఁ డాంధ్రలోకమున న ధ క్షులిలునేడు॥

సీ. తనగీతి యటవహ ధ తిని పాటకులనుగా

దిద్ది వర్ణిల్లిన ధ తెనుఁగువాని
తనపోటులు విరొధి ధ తండంబులకు సహిం
పనివిగా మెరసిన ధ తెనుఁగుకత్తి
తనయందమలు పొంత ధ జనుల కభిరుచి వా
సన నేర్ప నలరిన ధ తెనుఁగురేఖ
తనవేణికలు వసుం ధ ధరను సస్యశ్యామ
లనుజేయఁ జెలంగిన ధ తెనుఁగుభూమి

గీ. అస్మద్దామనోవిధి ♦ నాచహంప

జ్ఞప్తి కెలయిచుచున్నాడ! ♦ చావలేదు

చావలేదు ఆంధ్రులమహా ♦ జ్వలచరిత్ర

హృదయములు చీల్చిచదువుచో ♦ సదయులార!

సీ. కృష్ణాతరంగ పం ♦ క్షీ త్రోక్కిత్రుళ్ళింత

నాంధ్రనౌకలు నాట్య ♦ మాడునాడు

ఇంటింట దేశి నా ♦ హల్వెదీపములతో

నాంధ్రతేజస్సు నా ♦ పాడునాడు

సుకుమారశిల్ప వ ♦ స్తు ప్రసంచమునాడు

నాంధ్రనైపుణి పంతె ♦ మాడునాడు

సమదసేనావ్యూహ ♦ జయపతాకలక్రింద

నాంధ్రపౌరుషము చెం ♦ డాడునాడు

గీ॥ చూచి, సంతోషమున తల ♦ లూచి, గర్వ

మాచి, ఆంధ్రపుత్రీపుత్రు ♦ లందఁగలరు

శాంతి, సందాక లేదు వి ♦ శ్రాంతి మనకు

కంకణవిసర్జనల కిది ♦ కాలమగునె॥

పుస్తకము

ండాటఁబాటు న ♦ ఖండగోదావరి
 దాగిన చాళుక్య ♦ నాగరికత,
 పాడైన పెనుకొట ♦ గోడల దీర్ఘాని
 ద్రలువోపు కాకతి ♦ ప్రాభవమ్ము
 వల్లెపదాల జీ ♦ వసునిల్పొన్నవ
 ల్నాటివీరుల రక్తి ♦ నాశపటిమ,
 కడలేకయేడ్చు తుం ♦ గాభద్రకైరటాల
 మణిగిన ప్రాశ్నసా ♦ మ్రాశ్నభరము

తే. గీ. హృదయములునిన పలుకక ♦ చెమపుజెప్ప
 పుస్తకతపస్విని తెలుంగు ♦ పూలపొదల
 నిలిచి సేవాశుకమ్మలఁ ♦ నిలిచిపిలిచి
 స్థిరత పాడించుగాతి జా ♦ తీయగీతి॥

పీ. ఆచారమునకు దా ♦ స్యముఁజేయుచును వంట
 యిల్లుదాటఁగలేని ♦ యిందుముఖుల,
 ఉదయాస్తమయములు ♦ నొడలిచెమ్ముటఁదీసి
 ష్టేత సేవలుజేయు ♦ సేవ్యగాండ్ర,
 బ్రతికినన్నాళ్ళ తీ ♦ అనికస్తి, రెక్కలు
 విడిచిజీవించెడు ♦ పేదజనుల,
 అక్షరపంక్తులె ♦ యరయరాదనుచు, దు
 ర్గతులఁద్రోసిన చెప్ప ♦ రానివాండ్ర,

తే. గీ. పూలతోసిండి కమ్మద ♦ నాలుచిమ్మ
 పుస్తకనికుంజపుంజాళి ♦ పొంతఁబిలిచి
 “నాజనమా, నాదుడేనె” మ ♦ సంగజాలు
 ఇంత జ్ఞానభిక్షాదాన ♦ మిమ్ము లెల్లి!

సీ. ఆంధ్రులశేల్ప వి ♦ న్యాసంబుచూపించు
 కలిమిగోపురముల ♦ కలదటంచు
 ఆంధ్రనాగరిక క ♦ శ్యాణచిహ్నములైన
 గానసాహిత్యమల్ ♦ కలవటంచు
 ఆంధ్రభాగ్యమ్మ మో ♦ యగ గౌతమీకృష్ణ
 దరులను నావలు ♦ దిరిగెననుచు
 ఆంధ్రవీరులకు స్వ ♦ గౌతిభ్యమిచ్చి పా
 టలుపాడిన యగమ్మ ♦ కలదటంచు

తే. గీ. చెప్పియొప్పించు పుస్తక ♦ శ్రీకుమారి
 యందగింపఁగఁ గల యాల ♦ యములుగట్టు
 జాంధ్రదేశయనంపెల్ల ♦ నాంధ్రపుత్రు
 లొప్పమొనెబంఘు నే ♦ వానరక్షి॥

వ స ం త ము

[శ్రీ రవీంద్రనాథ గాఢాధర విచిత్రము.]

ను వచ్చానమ్మ ♦ నేను వచ్చానె
ఆలసిపకరాఁతె ♦ యాడుకొందాము.

* * *

ఏదాది తొలికొని ♦ తెచ్చుదాచారె?

నా పూజాబిల్లికి ♦ నేనూ తొలికొనిరె?

తేనె వసుతాల ♦ తీసికొంటాడి

పసుపుకోకలు పిరుగు ♦ దసియాడ దాల్చి

నేను వచ్చానమ్మ ♦ నేను వచ్చానె

ఆలసిపకరాఁతె ♦ యాడుకొందాము.

వేకువే వికసించు ♦ వేసాలమొల్ల!

ప్రాద్దుప్రాద్దునపూయు ♦ మనెనెనెనెనె!

మవ్వముల్ రువ్వేటి ♦ మధ్యాహ్నమునె!

అందాలుపిడికేటి ♦ సందెసందెనె!

పరిమళం బెగబోయు ♦ పచ్చగోరంట!

పైరగాలికినవ్వు ♦ పడుచునేదంగి!

నేను వచ్చానమ్మ ♦ నేను వచ్చానె

ఆలసిపకరాఁతె ♦ యాడుకొందాము.

*

*

*

చూచినామోయి కు ♦ చ్చుల పూలరంగ !
 నీనుద్దురూపు వ ♦ న్నెలకొడెకాడ !
 చిగురుపాగాచెంగు ♦ లెగిరి బీరాడ !
 పడుచుప్రాయము తీవి ♦ పగిలిపోవంగ
 తోపుచీరెలమావి ♦ దాపలిదిశల
 పిరజాబపందిళ్ళ ♦ వెలపలిపొదల

నిన్నుజూచామోయి ♦ నెఱజాణతునక !
 నీకు చిక్కామోయి ♦ పోకిళ్ళపుట్ట !

* * *

ఎవ్వరే ననుబల్కు ♦ రించేరు ఇచట
 మురళివాయిస్తు నే ♦ పోవుచుండగను

* * *

మావికొమ్మను నేను ♦ మస్మధాకార !
 నిలుపజాలనిరక్తి ♦ నిన్ను పిల్చేను.
 నిన్నుజూడకమున్నె ♦ నీదివ్యమూర్తి
 నీపూతవాసనల్ ♦ రాపాడి నన్ను
 నాచిత్తబలమెల్ల ♦ దోచెంగదోయి !
 నాగర్వరాగంబు ♦ లాగెంగదోయి !
 నిన్నెఱుంగకముందె ♦ నిన్నుభావించి
 ప్రేమించినానోయి ♦ బేలనై స్వామి !

మావికొమ్మను నేను ♦ మస్మధాకార !
 నిలుపజాలనిరక్తి ♦ నిన్ను పిల్చేను.

* * *

తొలిజాము చల్లగా ♦ తొలగినపిదప
 ఆటపాటలరక్తి ♦ యలసిన వెనుక
 వీధిలోపల ధూళి ♦ వేడియెత్తంగ,
 కడవల సీరాస ♦ కాకు లేగంగ,
 వేసవి తలసూప ♦ నేపాక్కిసాలి
 నిష్క్రమింతా వేళ ♦ నిలుతురే మీసా?
 ఎవ్వరే నను బల్కు ♦ రించేరు ఇచట
 మురిళివాయిస్తు నే ♦ పోవుచుండగను.

నేను వస్తానోయి ♦ నేను వస్తాను
 మొగ్గమల్లెను నేను ♦ మురిపాలమొలక!
 నీయుత్తరీయంపు ♦ నీడబట్టికొని
 నీకప్పురపుతెమ్మ ♦ నిగ్గునందికొని
 నీనిల్వృతిలకమ్మ ♦ లోన చెమ్మగిలి
 నీరాగమాలలో ♦ దారమైపెసగి
 వలపుతో కడదాక ♦ నిలిచియుంటాను
 ఆసతోనందాక ♦ అంటియుంటాను.

*

*

*

సన్నజాతిని నేను ♦ సరసాలచైత్ర!
 తేనెచిన్నును నేను ♦ తీపారుపుత్ర!
 నీ సిగ్గులలో ♦ వాసనై యణగి
 నీకంఠమాలలో ♦ రేఖనై కలసి
 పూలు రేఖలుకూడి ♦ పాలుపారుదాక
 తమ్మిటూడునుగూడి ♦ తనివొందుదాక

నీ వాళ్ళు కర్ణమై ♦ నీ వెల్లుతాను
నీ చూపుపాపనై ♦ నీ సటిస్తాను.

*

*

*

ఎడబాట్లు శలిగేటి ♦ యెడకాలమున
ననుపేడఁ కృశించు ♦ ననరాణియెవతె?
నావేణువును కరు ♦ యిచ్చగానూచి
అప్పగింతులూపాడు ♦ నార్ద్రకాలమున
ఎల్లెడ కారాకు ♦ లల్లాడువేళ
అంటియుంటా రెవ్వ ♦ రవును నాదండ.

*

*

*

గన్నేరుమొగ్గనే ♦ గరువాలగడ్డ!
నిన్ను పెంహించాను ♦ నిండానుకూర్చి
నీదు కొగిట నన్ను ♦ నిలువనిమ్మోయి
నీశయ్య నన్ను రా ♦ జింపనిమ్మోయి
నీనవ్వు చల్వలో ♦ నాననిమ్మోయి
నీలాలనసుఖాన ♦ నాలనిమ్మోయి.
నేను వస్తానోయి ♦ నేను వస్తాను
వచ్చి నీవెనువెంట ♦ వలచియుంటాను.

*

*

*

మందారమును నేను ♦ మాధ్వీపిపాసి
నీదు పచ్చనిరూపు ♦ నేకోరినాను
ఏకిన్నెరస్వరాన ♦ ఎలుగెత్తి మమ్ము

పిలిచితో ఆముద్దు ♦ పిలుపులోపలనే
కలదు నీదువియోగ ♦ గద్గదస్వరమే.
నేనెఱుంగుదునోయి ♦ నీరహస్యములు.

*

*

*

ఎందుకో ఆలస్య ♦ మెందుకో అలత
ఎందుకో సంచేహ ♦ మెందుకో కొఱత
అందుకోవోయి ! మో ♦ హనసూత్రధారి
నాప్రేమపూన లం ♦ దపుదండగట్టి.

శుక్తి

జ్ఞాను మహాదధింబడి ప్రాకులాడు
దహరహమునేను; శ్రాంతి విశ్రాంతిగాగ
తారకలు సూపిన దిశానధంబుఁ బట్టి
రాగిణుల! కాళ్లయందెల రవళినెనసి.

*

*

*

నీరదములు నర్తించిన దారులంది
కాలఫేలన మెందెందుఁ గలయంద్రిప్పె
నందు నందెల్లఁ బారవశ్యమునఁ బోదు
పరిమళముత్రిన్న్రు తుమ్మెదబాలలీల.

*

*

*

లేదులేదు నిర్బంధపాలిత పథంబు
నాసువర్ణతరణి కీ విలాసమణికి.

*

*

*

ఒక్కవీచిముంపఁగ మఱియొక్కవీచి
తేల్పఁగ, నగాధ పాతాళ తిమిరముక్క
మాఁ ఆపారనభం బొక్కమాటుఁజూతు
పగలురేలు పాటించెడి ప్రాణిపోల్కి.

*

*

*

కాటియందలి ధూమాంధకారభరము,
పడకటింటి కర్పూర దీపపు మెఱుంగు,

నొక్కగతిని నానావకు దిక్కుఁదెలుపు
లేదు వ్యక్తికి ఛాయావిభేదమతము.

* * *

పోయిపోయి సంపాదించనాయె నాకు,
ఒక్కశ్రావణ రజనీ వియోగవేళ
చినుకువన్నెల ముత్యపుఁ జిప్పయొకటి
తొలగిపోని తారకలె యిందులకు సాక్షి.

* * *

కడల కరడులు కరడులై వెడలుచుండె
మధుర జలధరపంక్తులు,—మాతృగర్భ
కుహరమునువీడు ప్రేమ పంక్తులవిధాన
హృదమును రామణీయము నందఁ బ్రకృతి.

* * *

లసదుషఃకంఠధవళమాలలు గనఁబడె
నెలలబాటెతె స్తవ్యధారలవిధాన,
భావరేఖయుఁ గుటిలకంపనముమానె
సుప్తవిరహిణి భూలతాక్షోభఁబోలి.

* * *

ఆమధురశుక్తిహస్తము నందగింప
కడలియొడ్డక్కితిని;—కాని గాననైతి

కలయవెదకియు పందెందు దొలుత నేను
దిగినసన్నపురే వేమి దృగ్భ్రమంబా?

* * *

తీరమునకుమాటొడ్డి యుద్భిన్నములయి
ఘృభితకల్లోలగతిఁ గొట్టికొనెడి యులల
గాఢకోలాహలంబింత గానరాదు
మెత్తని యిసుకసడకల నొత్తిగిల్లి.

* * *

అతివిశాల, మతిస్నిగ్ధ, మతిమనోజ్ఞ
మయిన యాతీరసికతావధాంచలమున,
ఒకనియడుగులజాడ, వేరొకడువచ్చు
వఱకె నిలదు పారావారపాలనమున.

* * *

లేచివడి నశించిన ప్రతివీచియందు
నుదయమందు వేటొకనూత్న ముదితవీచి
చెఱగిపోయిన ప్రతిపాంథుచరణచిహ్న
ములను వేటొకనికి శుద్ధతలముదొరకు.

* * *

ఆవిలాసము నాహృదయము హరించె
రజనిసంధ్యాకషాయ చిత్రమునుబోలె,

తిరుగుదింక, స్వచ్ఛందసుందరవిపంచి
కాలతావశమగు స్వరగతివిధాన.

* * *

ఏనుదెచ్చిన మృదుశుక్తిలోని జాతి
ముత్యములను లోకముముందుఁ బోయువాడ
హృద్యమై యెప్పువానిని నేకొనుఁడు
అభిరుచికొలంది రాద్రసామ్యముల నరసి.

* * *

సాగసుహృదయము సుకుమార సుమముబోలె
చేతి కందించువాడ రసికజనులకు !
కంఠమాలల ధరియింత్రొ గారవమున
రేకులనుజించి యవల పాతేయనెంత్రొ!

* * *

రుచిచకితమైన హృదయసరోజగర్భ
మందుఁ గందళించిన భావ మంద మొంది ;
వాణియై యెల్లు నెలువను వదనమందు
అవుడె సుకవికి స్వాధీనమయ్యెఁ గవిత.

వసంతవికాసము

౧

రుణ కనుమళిఖా సూత్రధారివగుచు
మునుగు లేతల భేదము లొదవనీక
నిఖల తరుజగతికిని నందించినావు
సహృదయానందరాగ రంజనము చైత్ర.

౨

కలికికోయిల గొంతులో మొలకగీతి,
సోయగవుఁ బూలపొత్తులఁ దీయజేసె,
పోసితో యెప్పు డప్పుడే పులకరించె
నాహృదయశయ్య కవితోపగూహనమున.

౩

కొమ్మ కొమ్మన, నాకు నాకున నలంది,
పూవు పూవున, జివురు చివురున జిందఁ
జలికితివి నూత్నచైత్ర కాశ్మీరదుము
పుడమి సవకమ్మనకు వన్నెలిడ వసంత!

౪

మోళ్ళమోసెత్త నిల మూలమూలలందు
నందమెగఁబోయు చైత్రుని యాగడముల
కీడ్వబడి మేలిమాను గింత యెత్తె గగన
భామ, తనకన్నెతపసెల్ల భంగపడఁగ.

౫

మోదమున మోజుపడి కుసుంభాదుకూల
మంగగించిన యవని నానందబద్ధ
నయనములఁ జూచి చూచి యున్నాదియయ్యె
మధుతపస్వి కింకేభావేధమొ నడవ?

౬

పొదలవాకిండ్లు తెఱచి యాపున్నపుత్ర
కులన, నూతనాపిర్భావ కోమలాశ
రేకు తెత్తించె స్వచ్ఛంద ప్రియుడుచైత్రు
దార్దరాగాక్షతలు నల్లి యవనిమీద.

౭

ఏమిటికిఁ బొంచిపొంచి లాలించెదోయి!
శాలి బాల గులాబీల జాలిమాలి,
మొగములెత్తవు; లజ్జచే వలపుమొలక
దాటిరాలేక తెప్పల దాగులాగు.

౮

చక్కని నభంబు రంగులఁ బిక్కటిల్లె
నిండుజన్మని యరుణాపు గండముల్లు,
రాగగీతలఁ జెలరేగ భోగపవనుఁ
డప్పరసల సృత్యోత్సవ లిప్పలీల.

౯

వీధికడపటి వ్యాకుల వేణుకుంజ
మాలపించె స్తోద మనోజమయిన పాట,
కోమలసమీరుఁ డాడించు కులుకుకొమ్మ
త్రిప్పలనుగూడ గాసమే రేకులెత్తె.

౧౦

పవను నడుగుల రవళికఁ బట్టికెరిలి
కెవ్వకెవ్వన నవ్వ పక్షివిచయంబు,
తల్లిపాలకువ నాలించి దాది కోలఁ
గిలకిలల మేలుకొను గాలికలవిధాన.

౧౧

పత్రవస్త్రాపహరణ విదిష్టఁడయిన
శిశిరు వివృతవిజ్ఞాన నీదరంచి,
చిగురుచెంగావి కోకలిచ్చితివి పథవ
నీమతల్లుల సంవృతనీతి నెఱిగి.

౧౨

మొగలిరేకుల మును నర్షపుత్రకుండు
వ్రాసిన శుభాక్షరంబులు మాసిపోయె,
అధరరేఖవంటి కషాయ మధురపల్ల
వమున నీవైన చెరఁగని పంక్తి నిలుపు.

౧౩

ఏదెసను ద్రెంచితి జగంబు నేమరించి
మధురగీతా సరసిగట్లు మధుపిపాసి!
లఖల మానందసుఖనుప్త మయ్యె నింక
మేలుకొలుపు వైతాళికు లేరారు!

౧౪

తేనెదివి సర్తనాసక్తి దిరుగు సఖులు
పాయలై పాయలై గానబడియె గడల,
స్నానగంధవాసనలు సాంస్రముగఁ బెరయ
నాటవిడచిన మధులక్ష్మి యలకలనఁగ.

౧౫

ఇగురుమాపులఁ గోడకొయిలల లేపి,
మిసమిసలపూల చెఱఁగులఁ బసపుఁబూసి,
పచ్చివలపుకాకల నెఱ్ఱపడిన రాగ
సరళి బాడించెదు వసంత! జగతిచేత.

౧౬

సమదపికములు పాడు స్వచ్ఛందగీతి,
దక్షిణసమీరుడేగు స్వతంత్రవీధి,
స్వేచ్ఛగాఁ బూచె మంగళగుచ్ఛలతలు,
జగతినేల నూత్నప్రాణ మెగయ దింక.

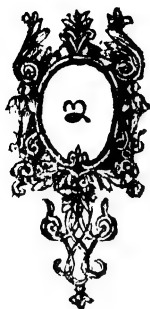
౧౭

సుఖనిశీధము, గీతికాముఖరపథము,
 నరసపవనము, సుమదళచకితవనము,
 పెనగి నిలువంగసీయవు మనసులోని
 ప్రియగతుల గంఠముఖమునఁ బెకలకుండ!

౧౮

చచ్చిపోవు కారాకుల స్థానములను
 చిగురుచేవల మొలుచు సౌష్ఠవముగనుచు,
 మృత్యువునకేల భీతివహింతు జనులు
 అవల స్వచ్ఛందసౌందర్య మబ్బుచుండ.

శేషచైత్రము

రుగు పుట్టిండ్లలో ♦ నెదిగిన యెలమి
కొమ్మల యొడులలో ♦ గులికిన కలిమి
మృదువనస్పతులలో ♦ మెలిగిన చెలిమి
వైశాఖమును జూచి ♦ వదలదే చైత్ర!

౨

పూల కౌగిండ్లలో ♦ నోలలాడితివి
సరసుల పొత్తులో ♦ సఖ్య మాడితివి
పసిపైర గాలిలో ♦ పరువు లాడితివి
మండుటెండల సవి ♦ మానెదే చైత్ర!

౩

రమణుల చరణాల ♦ రాచిన లాక్ష,
అబలల యధగాల ♦ నంటిన తక్కు,
కన్నెల నుదురుల ♦ కందిన చాదు
ఎన్నాళ్ళ మురిపెమో ♦ యెఱుగుదే చైత్ర!

౪

కోయిల పాటలో ♦ గోమల స్వరమ
మలయమారుతములో ♦ మధుర వాసనలు
కలికి పూగుల్లిలో ♦ గమ్మని మధువు
అనుభవి తెందాక ♦ నందాల చైత్ర!

౨౭

౫

పత్రాలు రాల్చితి ♦ పచ్చనిచెట్ల
 జీవనక్షామమ్మ ♦ జేర్చితి నదుల,
 పనిపాట లావల ♦ బంపితి విడ్డ,
 చాలదే నీపాలి ♦ జయమింకఁ జైత్ర!

౬

మధుకాలమున భూమి ♦ మరలించినావు
 సుఖరక్తిఁ బ్రజలను ♦ పాలించినావు
 పగలు దీర్ఘములుగాఁ ♦ బాటించినావు
 చాలవే యీనాళ్ళు ♦ చక్కని చైత్ర!

౭

కష్టమో సౌఖ్యమో ♦ గడపితి విచట
 నీ మంచి కాలంబు ♦ నీటుగో టెగయ
 దుఃఖంప కవసాన ♦ దురవస్థ కిపుమ
 కాలచక్రము నాప ♦ గాలేము చైత్ర!

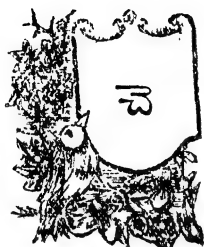
౮

నవనవ లాడేటి ♦ చివురాకులెల్ల
 కఱకెక్కెనెండ కా ♦ కలుబోలె ముదిరి,
 సవ్యవాతములు దు ♦ స్పహములై రేగె
 నిప్పులు గ్రక్కుచు, ♦ నెయ్యంపు చైత్ర!

౯

నీ సౌఖ్యసంపదల్ ♦ నీ భోగరుచులు,
గ్రీష్మన కిట్టు ల ♦ ర్హింపఁగా వలసె
నంచు నాకులపడ ♦ కవనాన చైత్ర!
ఉదయాస్తమయలత్య ♦ మిదియె ను మ్మిలను!

పూ వు

౧

లియల సిగ లోఁ ♦ జెలువారు పూవ
పడతుల జడలపై ♦ బవళించు పూవ
సఖుల ముచ్చటఁ ముళ్ళ ♦ నవరించు పూవ
లలనావతంపమ్మ ♦ లను గుల్కు పూవ
పోవఁతు! మాతల్లి ♦ పూజ కోపూవ!

౨

అట విచ్చి సిగ్గుల ♦ గరఁగేటి పూవ
మొగ్గవై మోజుల ♦ మొలిపించు పూవ
పూచి శోభనముల ♦ బొదివిన పూవ
దళముల కొగిలి ♦ తలఁజొక్కు పూవ
పోవఁతు! మాతల్లి ♦ పూజ కోపూవ!

౩

చిగురాకు మరుఁగున ♦ జెలువారు పూవ
కొమ్మలసందిళ్ళ ♦ గొనలెత్తు పూవ
ఎండకు కాగని ♦ యెలపూత పూవ
వెన్నుల పేరని ♦ వెలుతురు పూవ
పోవఁతు! మాతల్లి ♦ పూజ కోపూవ!

౪

కడుపులో తేనెలు ♦ కల కన్నెపూవ
రినువున గంధాలు ♦ దయివారు పూవ

రెక్కల నందాలు ♦ గ్రక్కేటి పూవ
మోమున లావణ్య ♦ ములు రాలు పూవ
పోవటే! మూతల్లి ♦ పూజ కోపూవ!

౫

పసుపు కేసరములకా ♦ మిసిమించు పూవ
నిగనిగ సొగసులకా ♦ బిగివోని పూవ
పెండ్లిండ్లు పాలించు ♦ ప్రేమంపు పూవ
వీరుని కంఠాన ♦ విప్పారు పూవ
పోవటే! మూతల్లి ♦ పూజ కోపూవ!

౬

కాపుకన్నీయ కొప్పు ♦ గైసేయు పూవ
ఉవవనాల నుయాల ♦ లూగేటి పూవ
తోటకంచెల వన్నె ♦ తోట బూచు పూవ
అడవిదొంకల నంద ♦ మయియొప్పు పూవ
పోవటే! మూతల్లి ♦ పూజ కోపూవ!

౭

సెలయేటి పాటకుకా ♦ జెవియొగ్గు పూవ
తుమ్మెద సఖులతో ♦ తుమ్మేటి పూవ
పైరగాలికి విచ్చి ♦ వర్ణిల్లు పూవ
రంగుల రాశివై ♦ రాణించు పూవ
పోవటే! మూతల్లి ♦ పూజ కోపూవ!

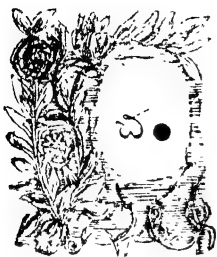

౯

కళలకళ్యాణివే ♦ కమ్మని పూవ
 సౌందర్యసరసివే ♦ చక్కనిపూవ
 భావాలబరిణవే ♦ బంగారు పూవ
 చిన్నెలచిలుకవే ♦ సింగారి పూవ
 పోనలే! మాతల్లి ♦ పూజ కోపూవ!

F

పెరిగినా! తరిగినా! ♦ ప్రియమేనె పూవ
 చచ్చినా! బ్రదికినా! ♦ స్వర్గమే పూవ
 ఓడినా! గెలిచినా! ♦ యెప్పేనె పూవ
 తొలగినా! కలసినా! ♦ తోడేనె పూవ
 పోదాము! ఆరెల్లి ♦ పూజకే పూవ!

పూ జ

౧

చ •

డమామ పూవెన్నెలల్ ♦ జల్లులాడ
బీళ్ళు పులకరింపంగ సెల ♦ యేళ్ళు పాడ
విశ్వమునఁ బచ్చితోరణాల ♦ విరిసియాడ
వ్రేలవే! తల్లిమెడను పూ ♦ జాలలంతి!

౨

తెనకులేళ్ళను వెరచేది ♦ పొదలు వెడల
చిన్ని మొక్కలు సైతము ♦ చేప గ్రక్క
జీర్ణ మారళియు మ్రోగ ను ♦ జ్జీవరుతుల
వ్రేలవే! తల్లిమెడను పూ ♦ జాలలంతి!

౩

పొంగిపొడిచిన నమలెల్ల ♦ క్షుగ్గజూచి
ఆకసముఁబ్రాకు వరదగూ ♦ ప్లిణంగ గాంచి
త్రుళ్ళి త్రోపాడు మేఘముల్ ♦ తొలగనరసి
వ్రేలవే! తల్లిమెడను పూ ♦ జాలలంతి!

౪

సస్యములకుఁ బాలిచ్చు వా ♦ త్వల్యవతులు
మంగళతరంగిణులు, ధీర ♦ భంగి చెప్ప
నాలకించితి భావర ♦ హాస్యములను
వ్రేలవే! తల్లిమెడను పూ ♦ జాలలంతి!

౫

చెరగిపోని చక్కని లిప్తా ♦ జెక్కినారు
 తాల భాగ్యభారతి శాసన ♦ నాల ఋషులు
 వానదెబ్బల త్రువ్వుడు ♦ వాసె, చదివి
 వ్రేలవే! తల్లిమెడను పూ ♦ జాలలంత!

౬

తెలుగునెత్తుట వెలిగిన ♦ దీపకళలు
 తెలుగుపాల బేరిన మీగ ♦ డల తిరకలు
 తెలుగుతేన తీయందన ♦ ములను దనిసి
 వ్రేలవే! తల్లిమెడను పూ ♦ జాలలంత!

౭

భక్తఁడొక విగ్రహము తల ♦ పయిననుంచ
 వీరుఁడొక అయుధము మీద ♦ బెట్టి గొలువ
 కమాకుఁడొక కాడికి ♦ గట్టి మ్రొక్క
 వ్రేలవే! తల్లిమెడను పూ ♦ జాలలంత!

౮

కన్నె పనుపక్షులు సల్ల ♦ గారిపేర,
 జేవిపేర కుంకుమను శా ♦ క్తములీయ,
 విప్రులు సరస్వతీదీక్ష ♦ విరులాసంగ,
 వ్రేలవే! తల్లిమెడను పూ ♦ జాలలంత!

౯

శవులు శవితామధువుచే జ ♦ గమ్ము దడువ,
శిల్పకులు కంచులదేట ♦ తెలుపు దిద్ద,
గాయకులు గాత్రరక్తిరా ♦ గమలనైత్తి
వేలవే! రల్లిమెడను పూ ♦ జాలలంతి!

౧౦

పంజరమూలోని చిలుకల ♦ పాటలందు,
అడవిలోని గోర్యంకల ♦ నుడులయందు,
ఒక్కటే శ్రుతిచెదరక ♦ పిక్కటిల్లె
వేలవే! రల్లిమెడనుపూ ♦ జాలలంతి!

వి ర హ వీ థి

మపాత్రల చందన ♦ మెండిపోయె
ద్వారములు మోయుచున్నవి ♦ హారములను
సానలు దొకె న్నానక ♦ పాయగంధ
మబల ! యెవనకోసము నగ ♦ మయి కృశింతు.

గీ. చెక్కు-చెదరని పాట ♦ చిక్కువడియె
వేణిబంధము నిధిలమై ♦ పిరుదులందె
కరగి చెరగిన తిలక రే ♦ ఖలను దుడువ
వతివ ! యెవడాహరించె నీ ♦ యార్ద్రహృదిని.

గీ. పాలుపొంగినగతి పొంగు ♦ ప్రణయరక్తి
నాపుకొనలేని సజుచు ప్రా ♦ యంబుతోడ
నమ్మి యెవనకి నీమన ♦ మబ్బికొంటె
పువిడ ! యీమేఘమాస న ♦ వోదయముల.

పిలుపు

శలు ఫులకించె గనులకు నిదురరాదు
పైదలీ! యేమిటికి నన్ను బాధపెట్ట?
ఏపొదలదాగి పాడె దీ హృదయదళన
దారుణములైన నగ్నగీతమ్ములెత్తి.

౧

నావిరహగంధగీతి కన్వయముఁ జెప్ప
శిరసు లెత్తుచు నున్నవి చిగురుపొదలు,
నవ్వుచున్నది కడల నందంపునందె
కావిరంగుల రంగైన మోవిరిచి.

౨

కొసరియాకుంబసపు చెఱుగులనులాగు
గంధవహుని కొఁగిటనుండి కరుణపదము
లల్లుచున్నది శ్రుతలఁ బ్రాయంపువంశి
నాహృదయ వెదనాలాపనములఁ గరగి.

౩

వలపు పచ్చనిదని రక్తిమొలవఁబొడి,
విరహ మగుణమని యెడ తపించి విసివి,
చెలిమి నల్లనిదని నిరసించు విపుడు
ప్రేమధవళిమమని యింక వినుతు వెపుడు!

౪

మ ధు మా లి

క సమ్మనఁ బూవులేయందగించె,
వసుధకడుపునఁ బూవులే పవ్వళించె,
ఆలయమ్మునఁ బూవులే యాటలాడె,
ఏలపాడదు తుమ్మెద పూలపాట. ౧

పవనుకొఁగిటఁ బూవులే సవదరించె
హృదయమందునఁ బూవులే నేకులెత్తె;
తోటలోపలఁ బూవులే తొలకరించె,
ఏలపాడదు తుమ్మెద పూలపాట. ౨

ఎన్నియెన్ని భవంబుల నేమియేమి
పూజలనుజేసి పట్టి తీ పూలనోము !
చైత్ర సహవాససుఖము లేచాయ నబ్బె
తేటసేయుము తుమ్మెద ! పాటఁబాడి. ౩

తుమ్మెద .

కష్టములను శారదచంద్రికలవిధాన,
దుఃఖములను తొల్కరివాసతునుకలట్టు,
లనుభవించితి,—చిత్త మాష్టాదపులక
వివశమయి సేయఁనృత్యము విషవకుండ. ౪

స్తవ్యభరణీతలంబైన జననియొడిసి,
పరిమళ ప్రగాఢమగు భామపాన్యవందు,

వేదముక్తాశ్రమగు యజ్ఞవేదిమీద
సేమి—నాదుకొమారమే నిలిపికొంటి.

౫

ఆటలాడితి నెన్నెల యలలపోల్కి,
పాటలను బాడితిని సెలయేటిపగిది,
సంకెలలు కాళ్ళయందెల చాయగొంటి,
అన్నిటను—బాల్యలీలలే యనుభవించి.

౬

పాటలు తలాడగాఁగ ని పవ్వళించి,
పాటలను జెలికత్తెలభాతిఁ బిలిచి,
పాటలే పయోత్రకుఁ బథముఁజూప
వచ్చితిని, యంపక మ్మలపాటతోడ.

౭

ఇంతకన్నను నోము లే నితర పెఱుంగ,
ఈశ్వరుఁ డనుగ్రహించె నా కే భవఃబు.
నవ్వుచును బుట్టి, నవ్వుచు నవక మొంది,
నవ్వుచునుబాదు—నిదియె నానగ్నలీల.

౮

పాంథుఁడు.

మధుస ! యేటి నీ చంచలవధుఁ గొంటి
హాక్కపూవునకుఁ బెట్టుమ ' చక్కిలింత '
లోక్కపూవునఁ జూచియముఁ గ్రుక్కగొందు
హాక్కపూవును గీతితో నుత్సేవము.

౯

అంతయులే యాకి సమునఁ గొంతి నేవు,
కుటిలపనసవీచికలందుఁ గొంతి నేవు,

కువలయోన్మీలఁ యేలఁ గొంత సేపు,
తుల్లినఁ జుమఁ దిరిగెను మత్తునివిధాన.

౧౦

తుమ్మెద.

చంచలుడనొదు నవనికీఁ జలనమొసఁగ,
విరహిసగును శుష్కితులకు వేడిదార్ప,
మత్తుడనగును జలకు మత్తువెట్ట,
లేదులే దన్యతం బిందు లేశమయిన.

౧౧

ఒక్కపుపుపొంత నాడుదు, నొక్కపూపు
పజ్జఁబాడుదు, నొక్కపూపుసెజ్జఁబొద
శిశువువలె నిదురింతు నీ చిత్రదశల
చక్కదనములులేక నా జన్మమే?

౧౨

చిత్తచాంచల్యమన్నను సిగ్గులేదు
మతిభ్రమణమనిసను నపమానపడను,
నన్ను నాపూలనెడఁదీసి భిన్నభిన్న
మార్గముల కీడ్వకున్న నమస్కరింతు.

౧౩

తారలన్నను, మణులన్న, తనములన్న
పులుఁగులన్న, గీతములన్న, పూవులన్న
నామవాచక భేదముల్ నాకుమాత్ర
మన్నియును బూవులేయగు నార్ద్రవృష్టి.

౧౪

పూలకొఱకయిపుట్టితి, పూలలోని
తియ్యతేనెను దీయుచుఁ దిరుగువాడ,

నెవుడు నాడుచుఁ బాడుచు నిదియె—నిజమా,
భ్రమయ్యె; యున్నాడమో; కైపో; వలపో; సాలపో! ౧౫

ఈమధు ప్రతమును తుదకెల్లజరిపి
వదలుదును తేనె పెరలతోఁబాటు పృథివిఁ
బిదవ నరయుఁడు చంచలహృదయచంచ
రీకగీతిసంగ్రహమును బ్రీతితోడ. ౧౬

ప్రేమచేఁ జెమ్మగిల్లిన హృదయరాగ
ములను నడిపింప కాల్వ లెదులకుత్రవ్వ?
నడువనిమ్ము నచ్చినభంగి నొడవులొలయు
వాలక ముత్య నెడపెక వాడలట్లు. ౧౭

గీతాంచేహి

౧

కన్యా మిరాబాయి.

తలపించెద ♦ వేమిటి కింటి!

కాంతి విరహమున ♦ కన్గి కృశింప

వలపులువాడిన ♦ ఫలమేమిగలదు

వాసనవోయిన ♦ ప్రసవము లేల.

ప్రేయసివని నడి ♦ రేయి నేతెంచి

వాకిట నిలచిన ♦ బుకకపోతి!

సందెకడల నిండు ♦ సందెడు కురులు

దీప్తకొనుచున్న ♦ మవ్వపు సోగను

చూచిచూచి సకియా! ♦ సాలినమనసు

అపజాలక విరి ♦ హంబున వెడలి.

పెల్లమెల్లన నును ♦ పిల్లనగ్రోవి

వాయించినాను నీ ♦ వాకిలిముందు

చూడవైతేపి నను ♦ సుందరి యవుడు

కడగన్నుల రాగ ♦ కళికలు గురియ.

చెడలిన పయ్యెడ ♦ చెంగులు గనక

చెమరించు చెక్కుల ♦ చేష్టలు గనక

ఉయ్యాల లూచెడి ♦ యుత్తమవేళ

శియ్యలు సవరించు ♦ తియ్యనివేళ.

నీహృదయము కరు ♦ ణించునొ యనుచు
నీరాగములు రవ ♦ ణించునొ యనుచు
అలత “గీతాందేహి” ♦ యని పాడినాడ
“భస్య మీరా”యని ♦ తలపించినాడ.

నాగర * గురుచర ♦ ణంబుల మరణి
లోకాపవాద వి ♦ లోలత కడలి
ననజూడ లజ్జించి ♦ తనుపమగాత్రి!
ననుగూడగ నను ♦ మానము పడితి.

—

దా నీ శ్లే మ.

సాధింపులేలోయి ♦ సావాసకాడ!
ఈదీనురాలితో ♦ నేమి వాదాడ
నీరూపురేకల ♦ నెమ్మని వలచి
ఎన్ని వెన్నెలరేల ♦ నీడ్చితి వగల.

మబ్బులు గ్రమ్మిన ♦ మాపులయందు
పులుగులు పాడిన ♦ తొలిజాములను
నీనీడలే భ్రమ ♦ లోన నీక్షించి
నీయడుగులజాడ ♦ నే యాలకించి.

నడిరేయి యనకయె ♦ నకనక పడుచు
పడకటింటితిలపుల్ ♦ ఫక్కున తెఱచి

తుళ్ళుచు నటునిటు ♦ త్రోవలు సూచి
యడియాసపాలయి ♦ యారడి కడలి.

అందెలు మ్రోగునో ♦ యసి జంకిజంకి
కుచ్చెళ్ళ పెళ్ళపెళ్ళ ♦ కను క్రుగిక్రుంగి
సిగ్గున మ్రగ్గుచు ♦ జింతి గమలుచు
ఎన్నెన్ని నారులు ♦ చిన్నవోయితిని.

మీరాబాయి, క్షేమ—వీరు ఉత్తర హిందూస్థానపు
భక్తురాండు. వీరు పాడిన గీతములు భక్తిపరవశములుగ
గానము చేయబడుచున్నవి. ఈపై రెండుపాటలును హిందీపద
ములకు యథానువాదములు.

మీరాబాయి

నీతిమాలిన దని ♦ సిందించెదరు
జాతిజాతిన దని ♦ శాసించెదరు,
సిగ్గుపడిన దని ♦ చిన్నమాటాడి
పరివశురాలని ♦ పాపముల్ కలికి,
వీధులఁ బోవఁగ ♦ వేలెత్తి చూపి
నొవ్వఁజేసిరి నా ♦ మవ్వపు మనసు
వినపు గిన్నియ నా ♦ పెదవినిజేర్చి!
కసిదీర్పుమా “ నా ♦ గర ” గురుమాళీ!

ప్రవాసరాధిక

చ. చదలుపయోదమూలికల శ్యామలమయ్యెదమాలపంక్తులకా
కొదమవనమ్ము చీకటులకుకా నెలవయ్యె, గుమారభీరుణ్డి
యదుసుతుఁ డిల్లుజేర్పు మనియూడెడినందనిదేశ మాలకిం
చి దెసలుసూచుచుంజనియెఁ మీహతపస్విని గాధయొంటిమె.

మ. కడలం గాల్పడ నేగు ప్రేమరుల సైకిగల్ గానఁగారావు, చే
పెడుపాలిండ్లరుచుల్ మరుల్ గొలుపగోప్పొదమ్ముపోలేదు, పెం
పుడులే టై నఁగదంబకుఁజముల దా ఁ పుంజేర వీనంజరా
యిడి వీధీముఖమందు నెం దలసితోఁయీ! ముగ్ధగోపాలకా

గీ. చెదరివిరిగిన యాఁబెయ్య ఁ కదుపులెల్ల
మందఁ గొనఁగ నాకర్షించు ఁ సుందరాను
రాగ రాగగీతికలైన ఁ రావు కృష్ణ !
యెంతచెవియొగ్గివినిన నీ ఁ ప్రాంతమందు.

ఉ. పచ్చనియాకుజొంపములఁదైబడు నందపునందెవన్నియల్
విచ్చిననిసిగకా ప్రతిభ ఁ లించిన మించులునేని దోఁప వీ
ముచ్చటయైనతోపున వి ఁ ముగ్ధుడ! దట్టపు చెట్లనీడలం
జొచ్చితో? యల్లికొన్ననాగఁసంబాదలంగనుచాటులైతివో!

చ. పాసపాసబూలపిండికణముల్ కణముల్ దొరలంగపూతమో
చిన యెలదీవయిండ్లకడఁ ఁ జక్కని నీ చరణాంక గోళకల్

గనబడ,వార్ద దర్భలునఁగమ్మసగమ్మగ్రసించు చావలన్
జరిన కురంగపుత్రికలు ♦ సైతము చూపవు నీదుజాడలన్.

ఉ. పాదములొత్తుకో నీసుక ♦ వాగులరేవుల కాలఁద్రిప్పి యా
యాదరులంబ్రదోషసమఁజుప్రియ రాగములాలపించు వే
ణూదయభాగ్యమెందణఁగెఁనోయి? కుమారయశస్వి! పల్లవ
స్వేదములైకఱంగిన సఁసిన్ వెలయింపవు పో వసస్పతుల్.

సభీసంవరణం

(రవీంద్రమహాకవి పదావళినుండి తెలిగింపబడినది)

తవితలె నాడు ♦ కాంతుని వగలు
సెలయి నాయెడ ♦ తెగ దహించుచు
కనికర మెఱుంగెడి ♦ కపట నాటకుండ
అడుదాని రహస్య ♦ మారయలేడె

అబలల కతిధిగా ♦ నరుడెంచు ప్రియుడు
సందెలు గ్రుంకక ♦ ముందేలరాడొ?
చీరగట్టక మెయి ♦ సింగారములు
సవరింపక పూల ♦ సరులు ముకువక
ప్రాలుమాలికతో ♦ బవళించియుండ
బిరిబిర వచ్చునె ♦ ప్రియవల్లభుడు
ఏమని వలదంచు ♦ నా మోహనుని
కాదని పల్లెత్తి ♦ వాదాడలేనె;

దినమంతయు తటి ♦ తీపితోగడపి
సందెలఁ బిలుచుచు ♦ సఖులను బంపి;
నగలు పెట్టుకొని యం ♦ దమ్ములు దిద్ది
సన్నపావడ సొగ ♦ సారగఁ గట్టి
కర్పూరపు దీపి ♦ కలు నెలిగించి
పరిమళములు చిమ్ము ♦ పాన్పు లహర్పి
పన్నీరొలికెడి ♦ పందిలిచాయ
రాయంచలాడు స ♦ రస్సులకెఱస

వీణతంతుల నాల ♦ పించుచుఁ గొంత
 వేణుగీతల దల ♦ పించుచుఁ గొంత
 తనకోసము విదాళి ♦ తాళఁగలేక
 ప్రణయవేగము మది ♦ భరియింపలేక
 బెలతనంబున ♦ వేచిననాఁడు
 నాచాయ రాఁడేమి ♦ నా నాయకుఁడు
 నన్నజూచుచు వద ♦ నం బటు త్రిప్పి
 తొలఁగిపోవును “చీర ♦ తోడే” చెలియ!
 సైపజాలక లమి ♦ దీపము దీసి
 శయనింపఁబోయెడు ♦ సమయమునందు
 చోటిమ్మని నోలు ♦ చును నచ్చ సఖి!
 లేదని పల్లెత్తి ♦ లేనపుడైన
 వాకిటి పొంతి నా ♦ వల్లభుఁడుండ
 చూచి యోషగలేదె ♦ సుదతి నామనసు.

*

*

*

తోడివారలు కేను ♦ త్రుళ్లుచునుండ
 పెడత్రోవల తాను ♦ నడుచునె ప్రియుఁడు
 వంచిన మొగమెత్తి ♦ కాంచఁడె యెరుల!
 పరితాప మించుక ♦ పలుకఁడె హితుఁడు.
 నాథుని చేష్టల ♦ నామదిఁజూచి
 ఆనందమే మిధ్య ♦ యని తలపోతు.

ఒక్కొక్కమాటు వి ♦ యోగపు వగల
హృదయ మింతింతలై ♦ చెదరి తపింప;
తీయని ప్రేమకు ♦ దోయిలిబట్టి
ఆసవెట్టిని యడి ♦ యాసకు మ్రొక్కి;

“అబలల హృదయము ♦ లగ్నవసియించి
పరిపాలించు నో ♦ ప్రణయతపస్వి!
పరలఁ ద్రొమించుట ♦ పాపము సుమ్మి!
అంతకన్నను కష్ట ♦ మవనిలేదు.

జగముల నేలెడి ♦ సర్వమయుడవు
గాగనులఁ గరగెడి ♦ సుందరాంగుడవు
అనందసాగర ♦ మం దందమయిన
గడుసుబంగరు నావ ♦ నడువఁగలేవే?
అన్నెముపున్నెము ♦ నారయలేని
ఈయబలల భ్రమి ♦ యింపగనేల?
నీవునీవని లాల ♦ నీయపుగతుల
నమ్మివారిని వగ ♦ కమ్మఁగనేల?
ఈయాడుంబుట్టు ♦ వికనాకుఁ జాలు
పూలదండఁగ నను ♦ బుట్టిపవోయి!
తమ్మిపూవుగ నను ♦ దయజూడవోయి!
కనకచేలముగ నన్ ♦ గరుణింపవోయి!”

అని తలపోసెడి ♦ యర్ధరాత్రముల
విసివి వేసారిన ♦ విసమపు నిశల

ప్రాణముపైఁ గాంక్ష ♦ వదలినవేళ,
 ప్రేమపైస విరిక్తి ♦ ప్రానినయెడల,
 కిలకీల నవ్వుచు ♦ కేళీనిరతి
 నందగాపై చెల్వ ♦ చిందెడు వగల
 ననుడాయగవచ్చి ♦ నానిద్రలేపి
 నను పరనశఁజేయు ♦ నానాగణుల;
 తహతహఁదార్చు వి ♦ రహబాధలెల్ల
 అప్పు డసల్యము ♦ లని యెంచికొలను.

*

*

*

ఎన్నితిప్పలుపెట్టి ♦ యెంత వేచినను
 ఎడబాయఁజాల దీ ♦ హృదయం బతని
 పలుభవముల యందు ♦ పలువేసములను
 ననుగరగించిన ♦ నాయకుఁ డితఁడె,
 అభిమాన మెడిలిన ♦ ననమానమయిన,
 అఖిలలోకమ్ములు ♦ నాడిపోసినను
 నాధునిపై నిల్చి ♦ సగ్గుహ్యయిన
 నాయనురాగము ♦ మాయపె చెలియ!

*

*

*

మే ఘ ము

శా. ఆకాశంబున జేలుకాడ సాగనై ♦ యాపాథయోపానితం
బాకీర్ణాలకజాలకంబులన పా ♦ యల్ పాయలై మేఘముల్,
రాకాచంద్రవిలాసముల్ ముసుగువాఁజ్జన్మనైబ్యమాల్బంబులై
ప్రాకృతజీకటిచెట్లసాయగవుపూఁరంగుల్ దిశాంతమ్ములన్.

సీ. చినుకుచిన్నునకుఁ జీ ♦ లిన చిన్ని శేకుల
తోడ పద్మంబు ల ♦ ల్లాడఁ దొడఁగె
ధారధారితు మాపు ♦ తెగిలిన చిగురుల
తోడ కొమ్మలు సాంపు ♦ లోడఁగడఁగె
జల్లుజల్లునకుఁ దృ ♦ష్టఁగు సభృ తీయమ్ము
తోడ చాతకము ల ♦ త్తాడసాగె
ఉరుమురుమునకు నం ♦ కురమైన మొలకల
తోడ వేమవులు తూ ♦ గాడనయ్యె

గీ. భేదమును మోద మవనికి ♦ గీలుకొలిపి
ప్రళవయు నటియింతు వా ♦ పాథలక్ష్మి!
పల్కలేక స్త్రాల్మాయి నా ♦ నాల్కగూడ
కొత్త చక్కిలిగింతల ♦ గుస్తరింప.

ఉ. ఎండిన బీళ్ళయందు నుదయించిన పచ్చిక కండ్లపండువై
యండగచూడియాలుతలఁబూపుచుఁబోయెడి, కొత్తనీటిచే
విండెదటాకగర్భములు, నిమ్మటముల్ కడుశ్యామలంబులై
మెండుకొనన్ పనిన్, మొగిలుమేసెఁ బ్రభాతములంనుగొండలన్.

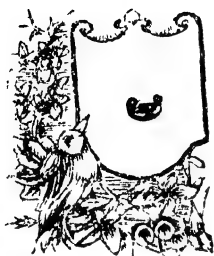
శా. నీడల్ గట్టంగ భూమియుందు, చదలక ♦ వ్రేలాడుకాదంబిసీ
 చూడకృష్ణకలాపగుచ్చములపైఁ ♦ హుమ్మల్ కిటాక్షించి, లీ
 లాడోలాసుఖలాలనీయరతి సో ♦ లకనాగె సృత్యోత్సవ
 క్రీడోన్మాదములై మయూరములుసా ♦ రేకపింఛముల్విప్పుచుక

గీ. కడలిమూలలనుండి పి ♦ క్కటిల లేచి
 బొబ్బరిల్లుచు మబ్బులు ♦ పోవనాగె,
 గుబ్బెతలు చిత్తచపలత ♦ గుబ్బటిల్ల
 చల్లని మిథకలపముల్ ♦ చమ్రుకొనుచు.

ఎవరు ?

I

ఋచున్న కలంకారీచీరచేటఁగు
లనగ నాశామఃఖంబుల నందగించె
భాద్రపదనీలనీరదపంక్తు లపుడు
వ్రాలుచుండె నభోమణి వాడుకశల.

తామ్రవర్ణీప్రవాహంబు దరులుదాటి
వటదఁబెట్టినయట్లు చూపఁజేసె సంధ్య
మఱలి చరుచుండఁ బశువులు మార్గలక్ష్మి
యాటలాడుచువలచు నొయ్యారినడల.

కృష్ణయొడ్డున నేకాంతి కేళిఁగోరి
కూరుచుంటివి యొక చోటఁ, గొండనీడ
లొలయఁగఁ గుమారకోమలమలయపవన
మల్లనల్లనఁ గెరలి యుయ్యాలలాగ.

ఎఱుపునిఱుగదయ్యె నేటిసేలు, నొకింత
మునిఁగియుండఁ జెల్లుపూలపడక,
దరులనలుపు మెగుల దర్శనీశుమ్మగ
నచ్చటచటఁ గానవచ్చుచుండె.

కృష్ణవేణియందెలమ్రోత యింపువోలి
లాలిత తరంగ భంగి మాలావసరణి
శ్రవణలాలనమొనరించె, పరిసరమున
వేషపు లనుక్రతుల మురిపెములుగొలుప.

నిండికొన్న సంధ్యారామచేయకంబు,
 పొంగిపొగలు స్రవంతీతరంగశోభ,
 యొందొరుల ముద్దులాడుచు నుల్లసిల్లే
 లనదపూర్వప్రణయలగ్నలాలనమున.

ఇంతలోన రక్తిమ కృశించిపోయె,
 చీకటిజడల్ ముడల్ విచ్చి చింమలాక్షః
 గాని విశ్రాంతిగనలేదు కర్మ మోహ
 లలితమైన వీచీ పేనుమిలితిగీతి.

పొడలయగ దెందొ కనరాక పూర్వపును
 శమునఁ ద్రోవరులనులాగు నుమయిల్చి,
 కటిక చీకటితోపలఁ గానరాక
 పాడుచుండిరి గంధర్వభామలెవరొ.

హే! రనుచు ఘోషిలెడి యేటిఁ బాటఁబాడ
 చూపుదగులపు వాలయిసుక విడకలు
 గాని, తెల్లుపూఁబొన్నులగాని, మునుఁగ
 నట్టి గట్టుల నలుపుచిహ్నులులుగాని.

చాకిలేవునఁ గాలెడు శనమొకఁడు
 మినుకులాడు దీపముతోడఁ జనుచునున్న
 నావ యొకడుమాత్రము దోచె నాకుయందు
 హృదయ మేదోకలస్ఫూర్తియిదిమయ్యె.

అపుడు చప్పుడుగాకుండ నడుగులిడుచు
 నెవరొ నడయాడు సరిసన్నలేగుదంచె

తొణకి యలనాలసమాలము తోను నూర్పు
కెమ్మెరిలబట్టి వలగొనె గన్మృదనము -

స్ఫుటముగాఁ గానరాని యాసంగసురూపు
ఎటుచనుచునున్న యనుమానమెత్తెనాకు
లేదభిముఖుడఁగా నూరించె నదియు నన్ను
సంవృతంబైన కవి కావ్యకైలి వోలె.

ఎవ్వరీ చిహ్నచీకటి నేకలిమిసఁ
జొవువా రని యడిగితే ముందు నేను
నిడితెగని వేడుగానమిం దడఁగెఁ గొంత
నాదుకతస్వరంబు విన్నాణముగను.

ప్రకృతినాక్షిగఁ బల్లెత్తి పలుకలేదు
తన యుదంత మావంతేవి చనవుపెనఁగ
పరిచయములేనివారిల వరుసలేడ
వలపు వాడల ననియైనఁ దెలుపలేదు.

మేలిపూదంశయొకటి నామెడనువైచెఁ
జుట్టుచెంగావించి యంచులుబిగించి
పిరుదు లసియాడఁగట్టిన వెలదియొర్తు
భ్రాంతిమానసవిచిత్ర అంపిలంగ.

మగువహస్తమ్ముతోఁ దనమస్తకమున
నాభుజస్కంధముందు న నఁగఁ దవిల్చి,

చేరేడేసికన్నలనిండ ధారగట్ట
విడిచె నశ్రులు జమ్మెద తడియుచుండ.

పద్మముఖనోటి తాంబూల పరిమళంబు
తరుణమగుచాణి మంచిగందంపుఁబూత
ఫాలతలినున్న కస్తూరివాసనలును
నాదుహృదయ మాకర్షింపలేదు మొదల.

సగముతడిసినపైటయు, సగమున్రాలి
యున్న కనురెప్పలను, సగ ముడుకురక్తి
మనసు సగము, సిగ్గు సగముఁ బెనఁగులాడు
నాయమ యవస్థలే సగమాయె నాకు.

వింతపై వింత మంచుగప్పనవితాన
ననుజెనకి యాకృ మించెఁ గృష్ణాతటాన,
అకట! యేటియానండ భిక్షాటనంబో!
మోహనములై న సంకేతభూములంచు.

ముదితపెదవి సిగారింప ముత్యమంత
మాటలాడనికొఱతె యారాటపెట్ట
పైటదడుపు కన్నీళ్లతోఁబాటు నాదు
మనసుఁదడిపె ననేకభావనలు నపుడు.

కాంక్షలే నిన్ను విడచెనో కలికి! లేక
నీవె కాంక్షల విడనాడినావొ చెలుపు;

మీనిశీధితారలతోడు! కృష్ణతోడు!

చెడ్డయొట్టున్న దితమీద జెప్పవేని;

అనుచు చూరమునకు విచవచ్చివినగాని

యెలుగుఁబెట్టియామెఁ బటుకరించి

యూరకుంటినంత, నొకకొంత నేటి

కబల యిట్టులనియె నమృతవాణి!

II

ఓర్వలేనివారెవ్వరో యొకరినొకరు

పోల్చుకొనకుండఁ గ్రిందకువాల్చినారు

నీకు నాకును నడుమ నీ నీలితెరలు

సెజ్జవయి ప్రణయలమధ్య లజ్జలాగు

ఎవతవనుచు నన్నడిగితి వీవు ముందు?

ఎవడవని నిన్ను నడుగరాదేల యిపుడు?

నందియమ్మందితోటు నాయందెరవళి?

ఏల నీవాలకము నంశయింపరాదు?

ఎవతెనని స్పష్టముగ వచియింపఁగలనో?

అనువుగాఁగన్నవారింటి యాడుఁబడుచు

నీడుగాఁ గొన్నవారింటి తోడికోడ

లిని, గ్రహింపు మిందెవతెనో! మనసులోన.

ఒకనికిఁ గుమారితను, మఱియొకని కాలి

నింక నొకనికి తల్లిని యిందులోన

నెవ్వరితనో? భావింపుము హృదయమందు
వానివరుసలు జ్ఞానసంభవములేని?

నన్నుగని వారవైచి ప్రాణములువిడచె
ననటిచందాన మూయమ్మ, యప్పుడాది
పెంచి రిజచేతులంబెట్టి పిన్ని మొదలు
గాగ నా ప్రజనంబులు కాంక్షతోడ.

వెన్నతోడ వండిన ధవళాన్నమాలను
ఎండ బడి భుజించుటే యెఱుగ నెపుడు;
పూతనలుగుల తలయంట్లు బోసికొనక
శుక్రవార ముఖమ్ములే చూడలేదు.

అకుమరుగు పుష్పముపోల్కి నందిముగను
నన్ను బెంచుచునుండి, రైసను మదీయ
తరుణసౌందర్యచేఱలే యిరుగుపొరుగు
అడిపోతెల కాకరమాయ నోయి!

చదువుజెప్పెను నాకోక నాటియింటి
చిన్నవాడు నేరుపులు పుష్పిగుడుభాతి,
చలపడియో గొంతిచక్కని యన్వయఃపూ
పాటనమును నలంకారపరిచయమును.

అందిమయిన పద్యంబుల నల్లునలేడు
నునుపుబోగుల పట్టు నేసిన విధాన

పాడఁగలఁడు తియ్యని యష్టపదులనెల్ల
సందెలందుఁ గల కల కమాయఁఫణితి.

పాడుచుందు నే నాతఁడు పాడినట్లు,
చదువుచుందు నే నాతఁడు చదివినట్లు,
ఇరువురముగూడి యొక్కప్పు డేకకంఠ
సరణిమై నాలపించు ముచ్చటలుగలవు!

తేటలారెడు శుక్ల చంద్రికలనూద్ర
మా వయసుతోడఁ జెలిమియుఁ దీవలెత్తె,
యూరివారల దృష్టులు గోరగింప
నొల్క లపవాదరచనఁ జల్లరింప.

కొమ్మకొన నందగించిన క్రొత్తపువ్వు
ఎందఱెందఱి కెన్నెన్ని చందములను
భిన్నభిన్నాశయములు మొల్పించునపుర!
ఐక్యగతియె ద్వైతాద్వైత మైనరీతి.

కావ్యకలలసింగారించు కవులమనసు
నభిమధువుఁబోలె నాసించు మనవరతము
నవరససుధాకణాస్వాదనమును మరగి
తనివియే యెఱుంగము స్తనంధయములట్లు.

చదివినకొలంది నాళ్ళెల నుదయమయ్యె
భావములు స్వాతిముత్యాలకోవలటుల

బాల్య సంలగ్నమైన ప్రపంచరక్తి
పాలువీటిగినగతియయ్యె బడుచువాడ!

III

పగలురే లిట్లు దిన మొకయుగముగాఁగఁ
గడుచుచుండఁ గొఁడొక ప్రాద్దుపొడుపువేళ
బిచ్చమునకయి బైరాగిపిల్లయొకతె
వచ్చె బాడుచు గోయిలల్ మచ్చరింప.

మాసిన మొగాన చెక్కిల్లమవ్వ మొలయ,
పచ్చతంకేటి పూరేకువఁటి నేని
పసిమి ముడికిపేలికలలో వాడుచుండె;
ధూళిమునిగిన బంగారుతునుకబోలె.

ముదిత యింతంతవల్లనుల్ బెదరిబెదరి
యెంతవరకుఁ గటాక్షించె సంతవరకు
నల్లకలువపూవులతోరణములు విండె
పెండ్లివాకి డ్ల చందాన వింతభంగి.

అబల యలుగులుదీసిన యమృతసరసి
సరణిఁ గలకంత మెత్తి మూర్ఛనలునింపె,
నన్నివిసరులు విసరె నాకన్నపాట
నన్నివిసరులఁ బారవశ్యములె గురిసె.

పూరిగుడిసెచుందట దేవపారిజాత
సాల మతిపరిమళములు జల్లుకరణి,

ఎక్కడఘటిల్లెనో యెల్లచక్కదనము
లా దరిద్రకుమారి మోహనపువాణి.

కడుపునిండఁ గమ్మని యన్నకబళములకు
నోచుకొనని యాకన్నెకేనోములిచ్చె,
రాలుగరగించు గంధర్వలాలనమ్ము
జన్మవాసనలెంత నైజములొ జగతి.

మలినవసనమ్ముఁగట్టిన మలిన తనువు,
మలిన భిక్షొన్నముటాదిన్న మలినవాణి,
నెట్టు లాసించె నొరారి! యింపుగులుకు
అళల కిన్నరీమర్లభ మయిన గీతి.

తీవ లెగలాగి దిగలాగి తీవరించు
వైణికులకుఁ జిరంతనాభ్యాసపటిమ
స్వరము లనుబ్రస్తరించెడు పాటకులకు
అమృతసదృశమ్మయిన గీతి యబ్బదేమొ !

మొగము నవనీతమ్మదులమై యెగయుచెలికి
మనసు నవనీత మయియుండ దనుటనిజమొ!
వసలతలకును నుద్యానవసలతలకు
భేద మరసినకవి యెంత వేత్తయగునొ!

గాత్రమెత్తి యా బైరాగి కన్నె యట్లు
పాడుచుండెను, వాకిండ్లవాడలెల్ల

చిత్తరువులతో రాణించు చెలువుదోచె
ఎచటివా రచ్చటనె చలియింపకుంట.

వీధి వీధులఁ బొరిలె నాబిడి విలాస
రాగలాలిత గానతరంగ భరము
చెలి తమలసాకు తీవ పాదులకుఁ గాఱు
ధరిశజలకుల్యభాతి నార్ద్రపుగతుల.

అమె పాడిన పాటల నాలకించి
అందుముకుళించియున్న భావార్థమెంచి
ఒకవిధంబైన యున్నాదచకితదశల
తగ్గమైతి మే మిరువుర మద్భుతముగ.

IV పాట.

పున్నమజాలిలి! ఓభామా!

పూచినసుఖరాత్రి నోభామా!

నవ్వగతారలు! ఓభామా!

నిదురఁబోవనివేళ నోభామా!

పవనునిలాలన కోభామా!

పువ్వులువేచెడి సందె నోభామా!

మొగలిపూరేకులు ఓభామా!

మొగములెత్తెడివేళ నోభామా!

సీమిదమోహము నోభామా!

నిలిపి యోషంగలేక ఓభామా!

జెన్నలలేతెంచు ఓభామా!

సన్నప్రోవలుబట్టి యోభామా!

తీయనిగీతము లోభామా!

తీసిన తెన్నుల నోభామా!

నాగసుపేనుపుదీప మోభామా!

చూపినజాడల నోభామా!

భావోత్తర్యము నోభామా!

పఱచిచేసినదారి నోభామా!

ఎవరునుగనికుండ నోభామా!

యేకాకినై లేచి యోభామా!

కాఢ్యనాష్టకపుట్ట నోభామా!

కడువడివచ్చితి నోభామా!

నీమేలివడకిల్లు ఓభామా!

ప్రేయతో వేదకితి నోభామా!

వేసిననాకిండ్లు ఓభామా!

వీడంగదట్టితి నోభామా!

సుఖశయనంబున నోభామా!

సోలిన సుప్తిని నోభామా!

కాటుకరెప్పలు ఓభామా!

కబళింపనీవుంటి వోభామా!

మీటిపకిష్టైర ఓభామా!

పాటనావంగలేమ ఓభామా!

ఏబంగరుకల లోభామా!

నీవుంటివోయప్పు డోభామా!

కనురెప్పలైనను ఓభామా!

కదలలేదేయప్పు డోభామా!

బొటనవ్రేలయినను ఓభామా!

చిలు కనలేదప్పు డోభామా!

ఆవరవశదశ లోభామా!

యదలింపరాదని యోభామా!

అడుగుకదలకుండ నోభామా!

ఆవలవచ్చితి నోభామా!

నీప్రేమయ్యారాట మోభామా!

నీకొప్పగించితి నోభామా!

సందెరంగులబూయు నోభామా!

యందవువాకిండ్ల నోభామా!

స్వరమధుధారలు ఓభామా!

బల్లులాటనిచోట నోభామా!

అనందసూత్రము లోభామా!

అల్లు తెల్లనిబైట నోభామా!

నాయాటపట్టుటె యోభామా!

ననపున్న ర మ్మట కోభామా!

V

గీ. అతిఁడు వలచినప్రేయసి యన్యయనుచు

నేను వలచిన వన్నెలా డిలెనుఁడనుచు

నేనువేఱెతి మంటిట, చారుజలద

గర్భమునువదలిన జలకణములట్లు॥

గీ. ప్రేమపుష్పమ్ముకై గాంధుఁబెట్టి మనసు

లుక్కిటమ్మగు విరహాన నుడికి కమలఁ

జలిపోతిమి శ్రోవలఁ జిరవిలీన

మధురమైత్రీ శరన్నేమిమాలగాఁగ॥

గీ. అందమైనచందములఁ బ్రయమ్ములయిన

యాటపాటల భక్తిలీలానురతుల,

ప్రియుని సుఖకోభనమ్ముఁ గోరితిని నేను

సరససుమములఁ బ్రియుఁబొందు చైత్రిచాతు.

గీ. కర్కశములగు నియతులఁ గష్టమయిన

జపతపంబుల, నిష్టాప్రచారగతుల,

ప్రియసమాగమపుణ్య మర్థించె నతఁడు

భిష్మతపన రోహిణిఁబొందు గ్రీష్మనట్లు.

గీ. ప్రాదుపొడుపులఁ గమ్మని పూలజతల,
 సంచెవేళలఁ జల్లని చందనముల
 విశల మధురవీణాలాలనీయరుచుల
 నదిమొదల్ ప్రియుఁ గాంక్షించి వెడకుచుంటి.

గీ. పైరదిరిగి కళ్యాణపు పాటఁబాడు
 పచ్చివంశిని బతిమాలి భంగపడితి,
 “ముందుముం”దని వినఁబడ్డ మోహనోక్తి
 సూత్రములులాగినట్టు లంచులను నడచి.

గీ. సొకెలలుత్రొచి పోదుఁ బూసొకెలలను
 బ్రియుని బంధింపవలెనంచు పిన్నవాడ !
 నాకు సహకారివగుచు నీనావ నిచ్చి
 కృష్ణ దాటింపు, మవల సుఖంపనగును.

గీ. నావ నడియేట నర్తించె నటివిధాన,
 నిష్ఠమించిరి పాత్రల నియతివారు,
 లలలచేతఁ బాడించె బాటలను బ్రకృతి
 యపుడు నిమ్మకు నీరెత్తి నట్టులుండి.

కో యి ల

ప్రమదరసాలసోదయతరంగములకా దగిలించి, న రవ
శ్యామననుమూలబూపెద న యారె! జగంబులఁ జేతనప్రపం
చము బహిరంతరస్థలనసంగతి మాని ప్రశాంతమయ్యె, నే
త్రములకుఁగానరావు మధురఁబుగఁబడెద వెందొ! యిలా!

గీ. శాంతిసాగరమగ్నమా జగతియందఁ
దావకీన సరస్వతోషయే వినంబ
జెను, నడికితేయిగుఱ్ఱ కారడవికెలన
వినుచు నెలసోన బిలబిలధ్వనులబోలి.

గీ. మాదు సుకృతంబువలన నీ మధురసూక్తు
లింత వినఁబడు కాక దవ్యంతయున్న
నిస్తరంగానిలాభి సంధించి యణగి
పోక, పఱతెంచుకెట్లు నీపోక లిటకు.

గీ. చదలనండి చల్లనగు తుషారకణము
లురులునట్టుల హాయిగో కురియు నీదు
కలకల కషాయమాధురీ విలసన లలి
తపద జీవనంబయిన గీతంబునందు.

చం. పిలపిలమంచుమంచుగురిపించెడి వేగునలేచి చిన్ని గం | మం
టలు మెడలందు ఘల్లని స్ఫుటంబుగ మ్రోయఁగ మేయుగొట్టె
దల నరికాచు గొల్లనియుదారపు టీలలలోఁ బ్రతిధ్వనుల్
మొలవఁగఁజేసి మైచుటపు ముంపులముంచెదు నీదు పాటలన్.

గీ. కిన్నెర లొయార మదరఁ బల్కించు మించు
బోలులదె యపస్కార నిద్రాణుఁగుచుఁ
బలుకు బడియింపు, సన్నంపు తెలుఁగుకళుకు
మృదు లతాగతియెఱుంగ కానుదురు మూర్ఖు.

చం. ధవలచిరత్నరత్న రచితంబగు సౌధము నగ్రమందుఁ బూ
నవకపు సెజ్జపై వలపునకా దన వీణియ మేలగించి, మో
హవశముగాఁ బ్రసవమును నాకుఁ బెట్టు నొయారివోలె నీ
భవనములెల్ల సాదమయముం బొనరించెదనొ! కోయిలా!

గీ. పొరలు పగులని బిగువు పూవిరులసరణి
బాలభాషలపగిది నవ్యక్త మాధు
రీధునిసారశ్య సంత్రాణభరము
గ్రుమ్మరించెడు నీగీత కోకిలంబ!

చం. రతనపుముక్కలట్లు రుచిరంబగు పల్కులహంబందచంద మం
చితముగ నేర్చికూర్చి విరచించెడు నీమృదుగీతి, నింతయున్
యతనవుఁ బొటవంబును బయల్పడనీవు పికంబ, నీదు గు
బ్బెతనయగారపుంగయిత విశ్వము మూర్ఖులజేయు టబ్రమే!

చం. చినుకులుచిన్నులై మధువుసెందెడునట్లు లలంతియంతతొ
తునుకనుడుల్ జతించి, కలదో! మఱిలేదో! రసబో! భావమో
యని యెదియెద్దియంచుఁ గవు లఱులు సాచఁగ మబ్బునీడ డా
గిన నెలరేకసోకు లొలికించెడు నీకవనానఁ గోయిలా!

గీ. మఱచిపోయిన యేకవిమణి సజీవ
గీతికలు చూకు విన్నెద వో తలంప
శాంతియెఱుంగని యీ మనుసంతతులకుఁ
దెలికుఁ బడదంతయుఁ దదర్శముల తెరంగు.

గీ. తగులపుంగదీపియును, బిడ్డమొగము నెడలఁ
దెగనికాంతయు, స్వార్థవృత్తినిరతియుఁ ద్య
జించి, తన దేశమాత సేవించు వీరు
నెవని మఱచితిమో వచింతువు పికంబ!

గీ. నిండుకవుగొడ్ల కెడఁబడి మండు విరహ
మునఁ దపించెడి యే ప్రానాసినులఁగాంచి
మెత్తనగు గుండె జాలిరేకెత్తవచ్చి
తెలుగువో నాయికాదేశములను పికమ!

చం. అకట!నిసాద!చేతులెటులాడుగదోయి! యభేదమోహకా
తుకమున మైజడుల్ మఱచి తూలక పోతము నేయగా! వధిం
పకు వధియింపకంచు పికమా! యనుకంప తొలంక సాశ్రుగీ
తికలను వేషకొందో! కలదే! తెలియంగ భవద్విచారమున్.

ఉ. మత్తైపుటశ్రువుల్ నయనముల్ డిగజాఱఁగ చూటరాని డ
గ్గుత్తితోడంపకపు గూతుఁ గవుంగిటఁ బాయలేనియే
మెత్తనితల్లికన్న చెలిమిన్ మధురంబుగఁ గీరితింతువో
గొత్తయిగుళ్లమేరి! యెఱుంగముగా! భవవీయబోధలన్.

- గీ. ప్రణయ గాధయో? దారుణ రణకథా క
ధనమో? లేక సందేశ గాయనకళా క
లాపమో! తేటబడదు నీ లలితగీతి
చంచలతనూగు మర్త్యప్రపంచమగుట.
- గీ. పలుతెఱంగు, లనేకభావములు, భిన్న
రుచులు, కలయికకళలు రేగుచుఁ జలించు
విశ్వమిదె విశ్రమించి నీ విమలబోధ
పనియెడిని తదర్థ మెఱింగికొ నెడునాస్థ.
- గీ. పవలుతేలును నాకమవ్వంపు జెలుల
కొఁగిభులఁ జొక్కిసొలెడు కాముకులకు
బోధపడదంతయును నీదు మోహనోక్తి
సాలపులనుమాన్ప కలజడిఁ గొలుపుగాని.
- గీ. తర్కముల బోధగాక, నూత్రముల విడక
భాష్యమిమాంసములఁ దేటపడని, తాత్త్వి
కులరహస్యములెటు తీర్పగలవో పికమ!
అలకింపనున్నారు వేదాంతంబు లదిగో!
- గీ. “కా”య నెడు నీదు మేల్కొల్పు హాయి కలరి
యెలుఁగులిచ్చు పుల్లుల కలకలమువినెదో!
స్వకుల సందేశమని వాదునలిపి, యస్వ
యించునీగీతి నెటు సమర్థించుకొందు?

గీ. సెలవి నురువులతోడఁ బచ్చికలురాల
నిలువఁబడు మోములనుసాచి నెమరు మఱచి
పాడియావులు నీముద్దు పాటవినుచు
నెదియొ పరమార్థమందుల నొదవుననుచు.

చం. పసితనమందు నుయ్యెలలపై నునుబొత్తుల పండఁ బెట్టి పో
రుసడల మాడుతెల్లు లలరుంగతి నేమృదుగీతపాడిరో
యసలది విస్మృతంబుగ నెనప్పడె మాయెడ; నిల్చియుండె నీ
దుసుకృతి లేకయున్నఁ గలదో? కలమాధురి యింతనీరుతిక.

ఉ. పెండ్లికుమారుడై చిగురువిందుల కేగు వసంతురాక నిం
డ్లిండ్లకుఁబోయి తెల్పెదు పయింబయి కొమ్మలనంటిక న్నెపూఁ
బోండ్లకురాయ బారములొ మోహముతూదయ పూతగీతమో?
పండ్లును జెండ్లునుకొ బసపువారెడు పూవులనోముపాటలో.

గీ. పూలపూజలు సలిపిన మోహనుఁడు వ
సంతుఁ డాతని రాక నీవిత చాల
నేల, కేవల నాంది కాఁజాలదిదియు
చాల పరమార్థమెదో తెప్పఁబోలు పికమ!

చం. మెలమెలఁ బోలుకాలున సమీపమునకొగడుమె త్తనైన శా
ద్వలముపయికి నయించి, మమతంబొలివోని ప్రియాను

[రాగ ని

ర్మలమదిరాంధసాల సభరంబునఁదూగు కురంగదంపతుల్
సెలిమివినంగఁబాడుము ఫలించును నీశృమమెల్ల! కోకిలా!

కం. పలికించినదారువులరు

తులకుఁ జెవులు కోసికొను నధోగతులకు సి
గ్గొలయుఁగఁ గలకంతమ! నీ
కలకంత రివామృత మొలుకం బాడెదవో!

గీ. పిదుకువెన్నెలపాలు తీమొదవు కమ్మ
కప్పురంబిచ్చుననఁటి చిక్కని మరంద
మొలుకుఁ బూగున్తి కడుపునఁ చెలియరాదు
నైజభిన్నత సృష్టి సంతానముదు.

గీ. పవనమును దిశ్యుగించి మార్దవముఁబెంచి
నవనవంబగు రసము మొలవరచించి
దిత్యకులకును గవుల కుష్టవమును ల
గించు కోకిలా! నీవూతి గీతఫలము.

చం. మినమినలాడుకొన్నరుగు మీఁగడతెప్పలు తేలుచుండఁ
గొండ నెనసిపాటు కాలువ కెడఁపెడ మొల్చిన చెల్లగుంపులో
వినఁబడు “గింగురుల్” సెవులపీడ యొనర్చకమున్న నీమృదు
స్వనమును వెల్లిగొల్చి కవిసంతతులకా గరుణింపు కోయిలా!

గీ. చెలిమి మానుడు లాలకించినను సరియె
విప్పి నీభావములను జెప్పినను సరియె
కాకయుండిన ఫలమేమి కోకిలంబ!
త్వదుపదిష్ట గీతామహాదయమువలన.

ఉ. ఇంపగునీదువాణి నుదయించెడి యొక్కొకమాట యొక్కప్రా
ణంపునుధాకణంబయి మనంబుల నువ్విభులూరఁజేయుమో
హంపుభరంబుదీర్పక ప్రియంపు తలంపెఱిగింప, కింకళాం
తింపులజోలలేల వినుతింపుల లీలలవేల! కోయిలా!

చం. వినఁబడలేదు కృష్ణు వలపింపుల పిల్లనగ్రోవిపాట లిం
కను, జనియింపలేదు కలికాలమునం దల రాధలెందుఁ, జ
ల్లని యమునానదీజలములన్ మెడలెత్తుక నీదులాడ వా
వులు నిఁక నేటిగానములుపో! తలపెట్టఁగమాకుఁ గోకిలా!

గీ. సవరసంబులు పోషించినారు కవులు
సవరసంబులు నీపోషణమున నడరు
తన్మయానందమధురి మోదయభరంబు
గడుగు నీగీతి నేమి పల్కుదును పికమ!

గీ. దివ్యసందేశమనుచు సందియముకొంత
కలకలాగీతియను కలకలము కొంత
నైజకంఠస్వరంబను మోజుకొంత
కిలిపి కలఁచెదునుమ్మ పాటల పికంబ!

గీ. విసువక యనేకచత్వరాల కొసరి కొసరి
ఋతువు దప్పక చాటినయేని నీదు
పాట కర్థంబునుంతయుఁ దేటపడదు
అటులగుటఁ దావకాదేశ పటుతరోక్తి
యథమ మానవతతికిఁ గాదని తలంతు.

క న క ము

(ఒక స్వప్నము)

పం బురదంబడి యొ

క్కండ నె కాళ్ళీడ్చుకొనుచుఁ గడు సలసటతో

రెండ్రామడ నడచితి తప

నుం డస్తాచలముఁ జేరను దరిసిలిఁ బురికా.

గీ. పెరుగు నన్నంబు సాపడి ప్రియములాడి

తూగులాడెడి నిద్దుర నాఁగలేక

నవ్వళించితి నొక్క తల్పంబునందు

ఎచటికోపోయెఁ బ్రాణంబు లింతలోనె.

గీ. కోడి కూయుచునుండె ' గోకో ' యటంచు

అపుడు మెలకువగదిరె ' ముద్దాడుచున్న

సొగసుపిట్ట ' చివాలున నెగసిపోయి

నటుల నెద్దియొ విస్మృతి యానుకతన.

ఉ. నేను శయించియున్న రమణీయనిశాంతమునందు, మెత్తనౌ

పానుపులందు నిద్దురలఁ బొయకయుండి రనుంగుచెల్లెలుక

జ్ఞానపతీశిరోమణి, ప్రసన్నగుణాదర నాదుపిన్నియుక

మెను నొలుంగుకుండ నలమెక బెనుమికము వారి నయ్యెడక.

చ. పడిమటిదిక్కునక ముసుంగువాల్చక యుంచినజాలకంబునక

సుడిపడస్రక్కియొక్కపడుచుంబులుఁగయ్యెడిదూటివచ్చి, డా

కడ తెలి మద్దుగుజ్జుపయిఁ గాఢుల నానిచినల్పై, జంకెనల్
కడకనులం దొలంక, నయగారమపస్థల యంటుదోపఁగన్.

గీ. వలపు చిగిరించె నాముద్దు పులుఁగుకనులఁ
బడినయంతె నె, 'యెటులేని పట్టకొనెడు
నాన యంకురమయ్యె నాయంఁరమున'
కలదు నాకిట్టి నైజచాపలముకొంత.

గీ. నిదుర లేపితిఁ బిన్నిని, వదలెను ప్రి
చ్చెల్లియును, వన్నెలొలికించు చిన్నిపులుఁగుఁ
గైకొనలఁ జూపితిని వారు కనులువిప్పి
నలచికొనుచును నలునిటుఁ గలయఁజూడ.

ఉ. ఆరతినాలపిట్టను నుపాయముగాఁ గడియించు కోలునన్
మీరలు తోడుకండనుచు మెల్లన వారికిఁజెప్పి, జాలకో
దారపటంబులన్ దిగిచి, దగ్గరియున్, బెడవోయియున్, గడల్
దూటియు, నంచిపొంచి, యెటులో! కయిసాదిపులుఁగుఁబట్టితిన్.

గీ. మిసమిసల పుట్ట, మవ్వంపుఁ బసలగుట్ట
సాగను రతినాలతెట్ట, సోయగపుకట్ట
ప్రియములకుమెట్ట, యా మురిపెంపుపిట్ట
చెలువములపట్ట మేమని పలుకవచ్చు.

గీ. పసుపుచాయ కలదు తెక్కకొనలయందు
కదలు పున్నాగ పత్ర రేఖలనుబోలి,

పద్మదళఖండ మనసోగ పాటియటార
నలుపుమచ్చయొకండు సొంపొలయుచుండె.

ఉ. మెత్తని పట్టుకుచ్చు కలిమింగయికోకయె పూలగుత్తి నా
యత్తరుణంపుఁ బుల్లు కడువచ్చపు పొందికతో నెనంగు కెం
పెత్తిన దొండపండనగ నింపగు దిద్దిన కోలముక్కు, ఆ
ముత్తైమువంటి పిట్ట పాలుపుం జేబుపుం దరిమే వచింపఁగన్.

కం. కొనిగోరులు నునువయి వం
గిన మాచిచిగుళ్ల పగిదిఁ గెంపెనఁగియు వాఁ
డిని నతనిశితములై పాలి
చినగతిఁ గనుపట్టెఁ కొలఁదిచీలిక లగుచున్.

గీ. నడల కుల్కుబెడంగు, అందంపుమెడను
పెడకుఁ ద్రిప్పుచు తెక్కలారైడి సొబంగు
కళుకుఁ దులకించు నొడలి యొప్పులతెఱంగు
కలదు కలదెందులేని ఆకనకమండె.

చ. అలతలువాయు, జడుపులాటఁ, బ్రయంబునదువ్వుచున్ గరం
బుల ననుకూల పంజరముపోలికఁ జేసి, వినోదభార వి
హ్వలమతినయ్య నెయ్య మొలయంగను బ్రాణమాలొక్క యెత్తుగా
వలపునఁ జూచుచుంటి బలవంతముమానివిహంగరత్నమున్.

గీ. పెనఁగులాడుచుఁగొంత, మ్రాగనులువెట్టి
కడలకయ నిల్చి గొంత, చక్కని నఖాగ్ర

ముల నెఱకలు గోకుచుఁ గొంత, కలఁగి జివ్వున
నెగసియెగసియాసు గొంతనటనఁజూపె.

చం. ఇటులొకకొంతయాటలనెయిన్ మమలంగనకంబుతోఁబెనం
గుటఁగనులారఁగాఁ గని యిగుళ్ళయెడం దనుజాలి మోస లె
త్తుట వచియించె పిన్ని! కలదో? సుకుమారమణీ! వినోదలం
పటమితివైపులుంగునకు బాములువన్నియు, వింతసూచుటల్.

కం. బడలెల్లఁ జెమటలెత్తఁగఁ
గఁజు శ్రీమముంబడితి వేమి కనకము గలదీ
కడగండ్లమారిపుంగున
కుడిచినఁ గూర్పుండఁ బోవు కొంచెము కుత్తా!

కం. వదలఁదగు నీపులుంగును
సదయుండవై యాట పాట సయ్యాటలకీ
మృదులద్విజమోపమ, పం
పెదుగాకల యుత్తవారి పిల్లనుబోలెన్.

కం. అని యాడువారి మెత్తని
గొనముల నారశ్య ముమిమిమింక బలికిన నా
పినతిల్లి మాటలను జెవు
లను బెట్టక యిట్టులంటి లాలితఫణితిన్.

శా. పిన్నీ! పుల్లును బట్టరాదనుచు నేవేదాంతమోచెప్పి న
న్నున్నొప్పించితి వింతదాక, యెటులూనుక డెందమానందశాం

తిన్నిత్యంబుగ? నిశ్చల ప్రామదముల్ నిండురు విజ్ఞాన సం
పన్నుండెందుగృతార్థుడంచునుబుఱుఖుల్ పల్లంగనాలింపవో.

ఉ. డెండము కందళించిన సుడిబండనీక వికారనైజమా

శృంగ దొలగించి, భావసుఖమారతి కందికయుండ, నిర్భరా
నంద మరందమొల్కు. సుమనస్సరసీజములం బ్రమోదతృ
ప్తం దనియించుచుందు రను జ్ఞానులవృత్తము లాలకింపవో.

శా. తల్లీ! ప్రాణికి నైజశృష్టలగు సాంద్రంబైన యానందవాం
ఛల్లీలాదృతిఁ గాని చల్లబడ, వృత్సహ ప్రవాహంబునక
గల్లోలంబగు నింద్రియంబులు తదేకధ్యాన విన్యస్త భా
వోల్లాసంబును గూర్చు, శాంతిననవోయుం బిమ్మటం బెల్లుగక.

మ. అవనీమోహనమైనయీవులుఁగుమైయందంబునానందముక
మిపులకజూచియుఁగేలనూచియు శ్రవాలీలోత్సవంబైనమం
జువవో ధోరణి నాలకించియు, హాసించుక నామరసవల్లి, ప
ల్లవమై, కోరకమై, ప్రసూనమయిలీలాగుచ్చమై స్వీచ్ఛగక.

మ. నునుపుల్ దేలుమెఱుంగుతెక్కలను నిండుంగొగిటంబట్టియొ
త్తినయుత్సాహము, సోయగంపుషెడవాల్ త్రిప్పల్లుగాంక్షిం
[చిచూ

చినయుల్లాసముప్రాయపుంహూయలమైసింగారమిక్షింపఁబం
చిన సంతోసము చెప్పఁగా నలవియే! పిన్నీ! విచారింపఁగక

కం. గరుపపు నడలబెడంగును

మురిపెపు బంగారు పక్షముల యందంబున్

నురుచిర తారుణ్యాంశిత

తరళంబగు పులుగు సొగసుఁదనమును కంటే!

కం. అటమోడ్పువెట్టి తెలికను

లరుణిమదలమెక్క తెక్కయంచుల స్వేదాం

కురములు దొరయు నొయారపు

సరణి ననుభవింప వలపు సాలదు పిన్నీ!

ఉ. కాటుక రేక పొందికలఁ గానఁగవచ్చెడు గుత్తపుమ్మెడన్

బాటిలుతీవె మచ్చలను, బాగుగఁదీరిచి దిద్దిపట్టి య

లాటిక చంద్రఖండము విలాసము, నానలుదీఱఁజూచి యీ

నీటుపులుంగుఁ బోవిడువనేరదు నా మమకార మమ్మనో!

సీ. పలుకలేదింక 'రవ్వలురువ్వు' గలమెత్తి

జిలిబిలి పలుకు ముద్దులు నటింప

చిలుకలేదింక, తెప్పలలోనఁ జగురెత్తు

నగవు వెన్నెలవన్నె సొగసులెసఁగ

మెలఁగలేదింకఁ గోమలపదంబులుగుల్క

నడక పొందికలయందములు నెలుఁగ

చెలఁగలేదింక నాటలయలంతిలువాసి

చనవు మాలిమి తీసి ననువుపడఁగ

గీ. తనియలేదింక ముద్దాడికొనుప్రియంబు
 తీటలేదింక బట్టినకొరికయును
 వదలు వదలు వటంచు బల్కెదవు పిన్ని
 ఎటుల నెడఁబాయజాలుదు నింతలోనె.

క. అనియిటు లెదురాడెడు నను
 విని, యనునయు మొలుకఁ బలికెఁ బిన్నియు మఱలన్
 కనిశారపు శివచినుకులు
 కనుఁగొలకుల సెండ్లొలక గద్దదికోక్తి.

శా. నా ప్రాణమ్ములు తల్లడిల్లెడిని చెందంబాకులఁబయ్యెఁ గ్రీ
 డాల్చి తుండవుగాక యీపులుఁగుబిడ్డ వేషఁబెందాక, లె
 క్తీ! నెమ్మామ్మలమొల్కూచూపులను దీనింజూచిపోనిమ్ము, బా
 లప్రాణ మ్మును బొయమిన్ గనులుతేలన్ నైచె సొలింతలన్.

క. తలవాంచి యలంతలు ను
 పులఁగనబడఁ జిన్నభావమునఁ గడలదు నీ
 పులుఁగుఁజన్నది, నలపిం
 పులఁ దగిలిన నీదు మనము పొందదు తనివెన్.

క. పసికూసల విసివించిన
 ఉసురు మహాఘోరమగుఁగదోయి కుమారా!
 వ్యసనంబులఁ దగిలితివీ
 మిసలపులుం గేలవచ్చె మిడిమేలముగన్?

శా.నేత్రాంతంబులుకోవవోయినగతిన్ స్వస్థంబులయ్యెన్,దయా
పాత్రంబీ తొలికాన్పు పిట్ట విడిపింపంబోలు నీపాటికో
పుత్రా! భూతదయానుభామధురమై పుష్పించు నీచేత మే
మాత్రంబుం జలియింపకే తగిలె హింసారక్తి నింకేమనన్.

మ.ఎపుడోవిన్నటులన్ స్మృతిందగులునోయా! నాయనా! చిన్నిస్త్రా
యపు రాచిల్కలఁ బట్టరాదనెడి న్యాయంబున్, విచారంపక్షీ
యపరాధంబునకేల పాలుబడె దీ యగ్వాది వేధోండ మా
యపరబ్రహ్మక భామయంబెగద ఛాయాభిన్నమైశోచినన్.

మ.కడుపుందీపినొహూ! కుమార! యనికేకల్ వెట్టవ్యాసుండునె
క్కుడువైరాగ్యమునూని, సర్వసముదైకోహా'మృతచురబరుం
గిడు నాశ్రీశుకుజూచి చెట్టులను రక్తింబిల్చుచోదస్మయం
బడరన్ ధన్యములయ్యెనంచు మును నీవాలింపవో పుత్రుడో!

చం. గొనములలోనభూతదయకోమలమంచునునొక్కిపల్కి,చే
తనము సమస్తవస్తు గుణతత్వమునందును భిన్నకాంతులన్
బెనుపడియుండునంచు మురిపెంబులగీతములన్ రచించి, మో
హనముగ బొడుచుందువదియంతయు నెందరిగోగుమారుడా?

చం. ఆల సలచక్రవర్తి కలహంసము నాచిన యప్పుడామెశీ
తల వచనంబులన్ జడువ తల్లిరొ! తాలయినన్ గరంగు నం
చెలమిపఠించుచుందువదియెట్టులమాతెను పుత్రా! యాటపా
టల మమకారమున్ విడ వెడందను బుద్ధియదెంత గల్గినన్.

మ. కొడుకా! చెప్పినమాటలకొ విసపు నీకుం దోచదేమందు, నీ
పడుచుంబుల్లును బట్టినంతటనె యేభాగ్యంబు నీకబ్బె నె
క్కుడు మద్దాడి వినోదమారసితి సంకోచింపకే వీడుమా!
యడియాసంబడఁజూడఁగూడదట యేప్రాణంబు నేనికభువిక.

శా. వెన్నంబోలుగదోయి నీమనసు తీవ్రవంచి పూల్గోయ లే
వెన్నండైనను బాధధర్మముల నేమేమో ప్రబోధింతు వీ
వన్నెఁజిగ్గి పులుంగుఁబట్టికొని ముబ్బముల్ వడంజేయఁగా
జన్నే? గాదిలిపుత్ర! చెడ్డననులం జాలింపలేవే యికక.

గీ. పాలుగారెడు నీపిట్ట ప్రాయమైన
అలసి శాలసి యవస్థల లలిత లలిత
మగుచు గన్పట్టు వగచిన్నెలైనగాని
తరుణ కరుణాన్వభావ పాత్రములుగాహా!

చం. కలనయినకొ వికారమును గానక, ప్రాణములెల్ల నీపయికొ
నిలిపి, తదేకనిశ్చలత నిండుమనంబున నిన్నుఁజూచుచుకొ
మెలఁగెడు పిన్నిమాట చెవినింపగదోయి కుమార! ఇంక నీ
పులుంగునవిడి నామదికి మోదము శాంతముగొల్పుమియ్యెడక.

కం. అని పరవశయై కరుణము
తొణకకొ వచియించెనామె, తోడ్తోడన నా
మన మెదియొ వికారపడక
గనకంబును నెగిరిపోయె గలలో సంతక.

స్వప్నశాంతి

మ. కలలో ముద్దులుసూపి యాకనక మేగఁ దానినెయ్యంపు తీ
 పుల కారాటమునంది శుండుహృదయంబుఁ శాంతిసేయుండలం
 పుల నస్మత్కవితాశుకేఁ బనిచితిఁ భూలోక మీక్షించి యెం
 దులనేనిఁ గనకంబుబిల్చి కొనుచుఁ దోతెంచునకభ్రాంతితోఁ.

ధ్యానిబుద్ధప్రతిమ

మ. బహుళాధ్యాత్మిక దివ్యసత్యసుషమావ్యాకీర్ణతా దృక్పయో
రుహసాలీద్వితయంబుయోగనియమారూఢస్థితిః మూసి;దు
స్సహబావ్యాప్తిత శృంపంచదురవస్థా దూరసంసిద్ధికై
యహహా! చూచెదెయాత్మభోధన నిరీక్షాపేక్ష శిక్షావిధిః.

మ. బయల్ గాంచి నగాననయ్యెడుజరాభారవ్యధాదుస్సహ
ర్తియితక్షోభలబంచు నెంచి పటువక్రీభూత దుష్కలసం
చయ సంచార వికార మారసి,యపస్కారక్రివృయాత్తి రో
సియె,నేత్రంబులుమూసితే!హృదయవంశీగాన మాలింపగర్.

మ. సమసే బ్రౌచ్యమహత్వతత్వము,కళాచాతుర్యముల్
మాసె,వా
సె మహాధర్మయుత ప్రశస్తమతముల్, జీర్ణించెసౌందర్యభా
వము, క్షీణించె స్వధర్మగౌరవము, తీవ్రంబై పరాచారదా
స్యమురాణించెను భారతీయుల యవస్థ జూడలేనంచు నే
త్రముల మోడ్చిహృదంతరంగమున స్వారాజ్యంబుసేక్షించెదే!

మ. నటనంబాడెడు నెమ్మొగంబున చిదానందప్రభాలక్ష్మీసం
ఘటితధ్యానవిలాసమూర్తి హృదయాకాశంబునక వెల్లుబ్ర
మ్మటవిజ్ఞాన కళాంకురస్థబిరజోతిః ప్రకాశంబు ము
చ్చటగా జూపెడు సాధుమాధ్యగుణగుచ్ఛవ్రతమా!గాతమా.

ఉ. ఆసలబోనడంచి విషయాదిశరీరసుఖంబులకా నిరా
యాసమునన్ దృఙ్చించి పరమార్థమెఱుంగమనంబలంచి, వి
శ్వాసమునించి సర్వసమభావమునెంచి, విశుద్ధతన్మయా
భ్యాసముఁబెంచి, దివ్యపరమావధిజూపెడునీదుమూర్తియున్.

కవిత

ట లయిన పుణ్యారణ్య ♦ వాటికలను
బుట్టితి నుమఱుమూరి తోఁ ♦ బుట్టుగాఁగ

* * * *

అంద మెగఁబోయు లావణ్య ♦ మాహరించి

తపసివఁ బసియాడు జీ ♦ వనము త్రావి
పెరిగితిని నిత్యకోమల ♦ స్ఫురణలడర
ఇగురుటాకు నెలల పచ్చి ♦ యెండలందు

* * * *

గ్రీష్మమాసవేణికలఁ దే ♦ టినజలాల
స్నానమాడి శిరోజ గు ♦ చ్చములు కడిగి

* * * *

నింగి బాలెంతనడికట్టు ♦ కొంగులనఁగ
జాటు సతసీవయోద ప్ర ♦ సన్నరేఖ
లందికొని లాగి చీరెగా ♦ నందగించి

* * * *

క్షాళితవిశాల విశ్వరం ♦ గంబునందు
నిండువెన్నెల తెలిచాంది ♦ నీలుగట్టి
మొలక పచ్చని మ్రుగ్గులు ♦ పుడమిఁదీర్చి
శారదోత్సవ భోగమ్ము ♦ సలిపి దనిసి

పచ్చిముత్యాల వాయనాల్ ♦ పంచిపెట్టు
ఉదయసతి కాకుబచ్చప ♦ య్యెదలుసాచి

* * * *

వత్త్ర వస్త్రాపహరణసా ♦ పంబుకతనఁ
జిన్నవోయిన కొమ్మల ♦ సిగలమీఁద
ముతుహితస్నాన శోభన ♦ మెదుగ నరసి

* * * *

తడిసితడియని నాజూకు ♦ త్రాళ్ళవలల
భావశుకములు బందాలు ♦ పడ రచించి
ప్రాణిలోకమ్మ నానంద ♦ పథవీలీన
మహా దనంతసౌందర్య సా ♦ మ్రాజ్యమునకుఁ
బెనువలపుఁగొన నారాట ♦ పెట్టుచుంటి,
చిక్కిన శకుంతములకు న ♦ చిత్రమయిన
అమలవాగర్థకేళీర ♦ హన్యమధువు
నామెతలుపెట్టి నాకితి ♦ ప్రేమవిరియ

* * * *

నాదుసౌందర్య విభవము, ♦ నాదురేఖ,
నాదుకన్నె సింగారంబు, ♦ నాదుచేష్ట,
నాదునడకల పోడిమి, ♦ నాదుగీతి,
సుమధురంబైన పూజాప్ర ♦ సూనమట్లు
అస్థలితమైన కన్నె సో ♦ యగముచాయ
కసులఁబూజించి మనసుతో ♦ గారవించి

నాణిఁద్రావుచునుండి ర ♦ రీణభక్తి
పరిపరివిధాల శోభా త ♦ పస్విజనులు

* * * *

బాలపుష్పము నంటిన ♦ పాపమనుచు,
ముగుదవలె రేకుఁ జెఱుగుల ♦ మూసికొనిన
మధురతారుణ్య మర్చనా ♦ మాత్రమనుచు,
అడుగుసోకినకడనెల్ల ♦ నణువులణువు
లగుచు ప్రాణకళలు రాలు ♦ నందమెంచి
కొలుచుచుండిరి భావవి ♦ హ్వలులుమున్ను

* * * *

నిత్యకౌమార తరుణాభి ♦ జాత్యనగుచు
నిత స్పర్శాకలంకము ♦ నేనియెఱుంగ.

ఆచారక్షయము

౧

దు తీరుల నలం ♦ కారముల్ మృగ్గులఁ
జిత్రించు మవ్వపుఁ ♦ జెఱిమేల్మి
పూసలతోబొమ్మ ♦ పోసిన యట్లు చ
క్కని కుట్టుపను లట్లు ♦ కొశలంబు
కైవారములు లేక ♦ యే వలయము లష్ట
దశరేఖల నమర్చు ♦ కలికితనము
పాడేటి రాటాల ♦ పాలు దీసినరీతి
సన్నదారముఁ దీయు ♦ జాణతనము
గీ. తెనుఁగునాటి కులస్త్రీల ♦ దినదినంబు
సన్నసన్నగ నణఁగారి ♦ చచ్చుచున్న
వకట! ఈగృహజీవ దీ ♦ పికలు నిలువ
న్నేహనిధికి భిక్షాటన ♦ సేయరేము!

౨

సీ. ఏడాది పొడుగున ♦ నింతతీరిక లేక
చేలలోఁ గష్టించు ♦ సేద్యకాండ్ర
పెద్దపురాణాల ♦ విన నొచుకొనక యూ
రికి దూరులగు దుగ ♦ దృష్టజనుల

ఉప్పి కల్లుకుఁ గూడ ♦ నొడ లమ్మవలసిన
ఆధార శూన్యతా ♦ అనదవాండ్ర
ఇంటిబానిసచాకి ♦ రే సర్వమని తూర్పు
పడమర లెఱుగని ♦ పల్లెసతుల

గీ. ఎవ్వడింక తాంబూర వా ♦ యించుకొనుచు
దరిసి నడుపు పజాహ్లాద ♦ తంత్ర మెవుదు?
అన్నకాటక మటులుండ ♦ నావహించె
భూమి నానంద దుర్భిక్ష ♦ మును సఖుండ!

3

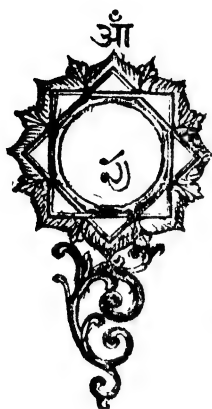
సీ. వినువారి కన్నీరు ♦ విన వాకగా బొంగ
సీతమ్మ కష్టాలు ♦ సెప్పిసెప్పి
వెట్టిగొల్లడు గూడ ♦ నుట్టూరెలూగంగ
వీధిభాగవతాలు ♦ వేసివేసి
మునలివాండ్రును మీస ♦ ములుత్రిప్పి కాకెక్క
వీరబాబ్బిలికథల్ ♦ వినిచి వినిచి
ఆబాలగోపాల ♦ మావేశమున శ్రుశృ
పల్నాటియుద్ధాలు ♦ పాడిపాడి

గీ. పల్లెపల్లెల బ్రాణము ♦ పచ్చగిల్ల
జాతిసుఖము పోషించితి ♦ సర్వకాల
మెచ్చట సురింగిపోతివో ♦ బిచ్చకాడ
కవివి పాటకుడవు నీవె ♦ గావె సఖుండ!

౪

సీ॥ బువ్వమ్ముబంతులఁ ♦ గవ్వించి వయసుకా
 వరముబ్బ పడుచులు ♦ పాడలేరు
 గొప్పితట్టెడువేళఁ ♦ గూడ కన్నెనెలంత
 లరమరలే కాడ ♦ మఱచినారు
 తద్దెవండుగల సై ♦ త ముయాల లూగుట
 మోటుగా మగువలు ♦ మూసినారు
 రుక్మిణిమొదలుగా ♦ రుచిగొన్న బొమ్మల
 పెండ్లిండ్లు బాలలు ♦ విడచినారు
 గీ. ఏ నిరపరాధుగు క్రీడ ♦ లింతవఱకు
 జాతిముఖకళలనదగు ♦ చానలందుఁ
 బెంచె సౌందర్యసుఖరుచి ♦ సంచయమ్ము
 నా శుభము లస్తమించెడు ♦ నరయరేమి?

ఒ క మా ట

౧

స్తకము హస్తభూషణంబుగ ధరించి
 నడతు వీవీధి నెవడవో పడుచువాడ!
 మృదులముఖయు, సర్వోన్నతహృదయమైన
 ఈ పరవశగాయనిచిల్లు రేమిపేర?

౨

పంకబద్ధములయి దిగబడెడు త్రోవ
 లందుఁ గా ల్పెకలింపలే కలసి సొలసి
 పోవు పాడియావులు తలంపునకుఁ దెచ్చు
 భావగర్భనిర్భరములౌ పద్యగతుల.

౩

వృక్షమున నిగ్గుచేప లూహించి గొప్ప
 గండ్రగొడ్డండ్ర నటకేటి కాష్టపతులు
 స్మృతికిఁదెత్తు రయోమయశ్లేష కుటిల
 కవచములు చీల్చు గూఢవ్యాఖ్యానములను.

౪

హరితశాటీకషణ మనోహరనితంబు
 యయి ధరణి మేఘదౌత్యము నాదిరించు

అన్యతరసవతులై యొప్పె నఖిల వికసి
తార్ద్రసుమములు బాలెంతరాండ్రోపోల్కి.

౫

పచ్చగిలిన వసుంధరాభాగ్యసీమ
నెల్లయెడలఁ గన్విందుగా నుల్లసిలుచు
పసుపుబూసిన ముష్టైదువల మొగాల
ననుకరించి గుమ్మడిపూవు లందమయ్యె.

౬

కలికితీగెలఁ బ్రణయముఁ జిలుకరించి
శ్రావణవనస్పతులు పచ్చిరసికులైరి
తెక్కలెత్తని బాలశారికలుగూడ
నీడముఖముల గుసగుస లాడదొడగె.

౭

కం. పలికించిన పలుకఁ డిశఁడు
నలినేక్షణ! తెనుఁగుమీఱినాడేమొ సుశీ
తలసుధగంబుగ నాలోఁ
బలుకుము నీవైన చెలుకుపాలోలుకంగఁ.

౮

గీ. మేళవించిన తీగెలమీఁద మీఱి
యీ జగన్ముగవదము వాయితో? లేక

సఖుఁడు బెజ్జాలువేసి సాజంపు విరతు
 లొడుగదీర్చిన వేణు వూదెదవా? చెలియ!

౯

గీ. శ్రుతికిఁ జెవులొప్పగించి రుచు లుదయించు
 స్వరకలాపమ్మునకు మదిన్ వశముజేసి
 బాహువులు సాచువాడ నీ ప్రణయసుఖసు
 గంధబంధుర మగుభావబంధమునకు.

౧౦

గీ. చనవులు, విలాసములు, మనోజ్ఞములు నయిన
 భవదమృతరాగభోగబాంధవము లతివ!
 నాకుఁ బొడగట్టుచున్న వింత యెడముండి
 నను నతిస్పష్టముగ దర్శణమునఁ బోలె.

౧౧

గీ. పెదవికదలించి పలికిన పొదలపొంత
 కదలుచున్నవి నవ్వులింకను శుభాంగి!
 త్రొంచిపోసిన ముత్యాలతీరుదోప
 సూత్రమెందుఁ బాతేసితో చూపవమ్మ!

రా ధ పి లు పు

దునాశ్చయేరా మువ్వగోపాల
నినుజూడ కేనిక నిలువజాలనుర!

* * * *

కనులలో మెదిలేవు కనకగోపాల
నీచక్కదనమెందు దాచుకోగలవు,
చాటుగా నిలుచుండి పాటబాడేవు,
మరుగున తలవంచి మా ఓలాడేవు,
ముసుగులో నేమిటో ముచ్చటాడేవు,
తెరలోను రాగాలు తీసేవు కృష్ణ!

* * * *

మురళివాయించరా వరహాలకృష్ణ!
నీజాడలను బట్టుకోజాలుదేను
గజ్జెలందెలమ్రోయ కదవరాకాలు,
నీగుట్టుమట్టెల్ల నే నెఱుంగుదును,

* * * *

నెమిలికుచ్చుతురాయి నిగనిగలాడి
నిను బట్టియిచ్చునంచును తీసినావె?
నీచుట్టుపచ్చగా వూచేనటంచు
బంగారు శాలువాపాతేసినా వె?

ఎంతసేపాయెరొ యీవనాంతమున
 నీకోసమొంటిగా ప్రాకులాడితిని,
 ఎందెందు వెదకినా యీబృందయందు
 నీవన్నలే కానరావేల కృష్ణ!

* * * *

పొదలలో పూవు వై పోయినావేమొ?
 ఆలలోదూడవై యిగినావేమొ?
 తమ్ములతీయగా ద్రవియించితేమొ?
 కలికివేలువుతోడ కరిగినావేమొ?

* * * *

నిన్నెందుజూతురా చిన్నారికృష్ణ!
 ఏమూల వెదికేదిరా మోహనాంగ!

* * * *

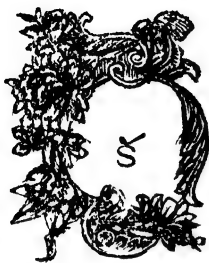
వెన్నదొంగిలి కానిపింపకున్నావా?
 చీరలెత్తుకపోయి దూరమైనావా?
 తరుణులే నిను దారి తప్పించినారో?
 మధురలో పొరులే మఱపించినారో?

* * * *

ఏమిసేయుదునురా నాముద్దుకృష్ణ!
 నినుఱాడకేనింక నిలువజాలనుర

రాధను వేధింపరాదురా కృష్ణ
 రాధపై కోపింప రాదురా కృష్ణ!
 పిలిచిముద్దీయరా ప్రేమాలపించె
 కలిసి క్రీడింపరా కళ్యాణకళిక!

తిలకము

౧

లిమికన్నియ కలికినుదుటను
కళలుచిమ్మే కనకతిలకమ!
వలపుకృష్ణుని వయసుతేనెకు
పాత్రమయ్యేతిలకమా!

౨

పార్వతీనతి ఫాలతలమున
గర్వరాగముఁ గ్రుక్కుతిలకమ!
ధూర్వహుండగు ధూర్జటికి ధృతి
దూలఁద్రోసినతిలకమా!

౩

పలుకువడతుక పసుపునొనటను
మొలకజీవము లొలుకుతిలకమ!
కలిసిబ్రహ్మను కంఠమొత్తగ
కొగిలించిన తిలకమా!

౪

రచ్చకీడిచి రమణిద్రావది
కుచ్చెలలుకొని కోకలూడ్చిన
చిచ్చునలె నాచెలువమొగమున
విచ్చిమరడిన తిలకమా!

౫

నరకుపైబడి కఱకుకొలల
 నరకునేయక సాహసముతో
 నరక సాగిన నాటనత్యా
 ననమునంటిన తిలకమా!

౬

వెడదకత్తులు వేటలాడే
 కడిదిఘోరపు కదనసీమల
 తడిసివీరుల పడుచునెత్తుట
 ధన్యమయ్యే తిలకమా!

౭

పరిమళమ్ములు పంఠమాడగ
 పరువపుంజిగి పైకిపొంగే
 నరసకాముక శయనగృహముల
 చక్కబెట్టే తిలకమా!

౮

సిగ్గువలదని చెంపలేయగ
 భగ్గుభగ్గుని వచ్చివలపును
 బిగ్గునిలిపే పెండ్లికూతురు
 నిగ్గులేలే తిలకమా!

F

ఇనపనంకెల లేసిత్తోసిన

పనజముఖ దేవకిలలాటము

నెనసి కంసుని హృదయఫలకము

మొనవగిల్చిన తిలకమా!

రామలింగారెడ్డి

శా. పిండిపిండని పాడియాఁబొదుఁగులఁ బింబింప కాదంబినీ
కాండం, బుర్వరవచ్చుకొకలను సింగారింప నీవేళ పూ
దండల్ వక్కను ద్వారబంధముల సంధానించి పేమోదయా
ఖండస్వాగతమిత్తు రాంధ్రు లనురాగస్ఫూర్తి రెడ్డ్యగ్రణీ!

శా. ఆజ్ఞామార్గొగమిక దిగ్విజయకన్యాకంచుకంబౌ కుసుం
బాజెండా నెగగట్టి, వాఙ్మయనరోమాధ్వపిపాసారతిఁ
మోజుల్ మీరగ మాయనుంగు తెనుగుంబూదోటఁ బోషించిరే
రాజుల్, తత్ప్రతిభాంక రెడ్డి కులధీరప్రాచురీచ్ఛాయనీ
తేజోరూపమునందుఁ జూచెదముప్రీతిఁ రామలింగగ్రణీ!

సీ. తొడిమయుఁ బూవు న ♦ దుకుపొందికలుసూపు
పదభావముల కొక్క ♦ పాస్పమర్చి
విడవువన్నియపెద ♦ వి మెఱుంగలదినట్ల
లంకారముల నర్థ ♦ లక్ష్మినేలి
లతికనికుంజవ ♦ లయమల్లినరీతిఁ
గథకు తెంపులులేని ♦ గమకమిచ్చి
కలహంస కొలనియ ♦ లలఁ బ్రోదిగొనుభంగి
నుదుల కొయారంపు ♦ నడలునేర్చి
గీ. రసికు రుచిరోపగూహన ♦ ప్రమదమొకట
వీరునిజభుజాస్ఫాలనో ♦ ద్వేగమొకట

ప్రకృతి తనవశమైనట్లు ♦ ప్రతిభతోడ
భారతమ్మేలె నేకవి ♦ బ్రహ్మమాళి.

చ. అతనితెనుంగుతీర్పులర ♦ హాస్యములన్ గ్రహించితత్ప్రభా
యతజయలేఖనీముఖ ని ♦ రంకుశపాలిత భారతీకళా
న్యితరసలేఖరాగిలిన ♦ నేర్పరిపంచు, త్వదీయభావలా
లితవిలనద్విపంచీ గది ♦ లింతుమునేడు కుతూహలంబునన్.

సీ. చవిజూచితి స్వతంత్ర ♦ చైతన్యభావనా
మాంసలొంగలకవి ♦ హంససూక్తి
పాటించితివిస్వైర ♦ భావభోగరిరంస
నెసఁగుపరాసుల ♦ రసికలిప్స
క్రీడించితివిప్రాళి ♦ పేడెత్తు సూరస
సుకవివాగ్దోహద ♦ శోభనమున
వెలయించితివి కండ ♦ గలతెనుంగునఁగావ్య
తత్వ మానందసూ ♦ త్రముల సరణి

గీ. నేడు నీకన్ననీయాధు ♦ నికమహాంధ్ర
వాఙ్మయమునడిపింప నె ♦ వ్వఁడునమధు
డెలమి నీకంకణము ధరి ♦ యించిముందు
త్రోవదీయుము రామలిం ♦ గావతంస!

కలియుగార్జునుడు

(శ్రీ గుండవంపు అప్పారావుగారు.)

ఉ॥ కూరిమి వీరదంపతులఁకున్ జనియించిన భారతీయు, లా
చారతపోధురీణులయి ♦ నాధనఁజేసి గడించి రేద్విష
ద్దారణదారుణంబయిన ♦ ధర్మధనుస్సు, తదీయతేజ మిం
పారగఁగాచు మాకిలియుఁగార్జును నప్పయధన్వి నెప్పుడున్.

సి. విన్నాము కడుపులో ♦ నున్న కండలు కద
లంగ భారత రణ ♦ రంగచరిత
చెవియొగ్గినాము, పుచ్చినశల్యములు మాంస
గింప రామాదులఁయంపకోత
ఆలించితిమి గుండెలదరఁ బల్నాటి వీ
రుల గండ్రగొడ్డండ్ర ♦ రోషపదము,
అవధరించితిమి కన్గవ వేడియెఱుపెక్క
రాజపుత్రుల యల్లె ♦ క్రాళ్లమైత
గీ. భావము సంతెకాని మా ♦ పాపవశతఁ
జూచినఁ , చూడగా ♦ నోచలేదు
నేటికి ధ న్నెత్తి సంగ ♦ ధించినావు
మా య దృష్టుబిదియె అప్పు ♦ రాయధన్వి!

ఉ. వ్రాసినవ్యాసవాక్యముల ♦ భావభరంబెటుగంగలేని న
 న్నాసుల, మిట్టిమీమగతి ♦ నమ్మునకుం దగువీరకారవో
 ల్లాసము నెట్లునల్పంగఁగలారము, నూటలులేనిమాదు వి
 శ్వాసమె పచ్చకప్రపుని ♦ వాళిగ నైకొను మప్పురాణ్మణి!

సీ. వల్లెఁజెప్పిన వేద ♦ పన్నాలువర్జించి
 బాణదేశికుడైన ♦ ద్రోణుశక్తి
 ముత్రోదకముల ని ♦ ర్మలమైనచేదోయి
 రక్తాంజలిడిన భా ♦ ర్గవినుదీక్ష
 అమృత తేజోభూత ♦ మయిన గంటమువీడి
 కత్తిదాలించిన తి ♦ క్కనయశస్సు
 గోచీవడల్పి కం ♦ గులవీరకాశే గ
 ట్టిన యాపార ధీ ♦ రుని తపస్సు

గీ. బ్రాహ్మణుడవయి ధనువుజే ♦ పట్టినట్టి
 సేభుజాయుగభీషితి ♦ నిలుచుగాత
 ఆంధ్రలోకద్రోణాచార్యుఁ ♦ డనడికీర్తి
 మోయుదువుగాత శ్రీయప స్థాయధన్వి!

